

NORLANDSFORSKNING
NORDLAND RESEARCH INSTITUTE

Evaluering av Bodøpiloten

**En satsing på økt samarbeid rundt kunst og kultur i
opplæringen i barnehager og skoler.**

Publisert: November 2015

Hege Gjertsen

Christian Lo

Arbeidsnotat nr.: 1017/2015

ISSN-NR: 0804-1873

Prosjektnr: 1574

NORDLANDSFORSKNING
NORDLAND RESEARCH INSTITUTE

ARBEIDSNOTAT

ARBEIDSNOTAT NR: 1017/2015	ISSN-NR: 0804-1873	PROSJEKTNUMMER: 1574	ANTALL SIDER: 53
FORFATTER(E): Hege Gjertsen og Christian Lo			SALGSPRIS NOK: 50,-
<p>Evaluering av Bodøpiloten <i>En satsing på økt samarbeid rundt kunst og kultur i opplæringen i barnehager og skoler.</i></p>			

FORORD

I dette arbeidsnotatet presenterer vi resultatet fra en ekstern evaluering av Bodøpiloten – som er en satsing på økt samarbeid rundt kunst og kultur i opplæringen for barn og unge i Bodø. Satsingen har sitt utspring i og er sterkt forankret i Nasjonalt senter for kunst og kultur i opplæringen (KKS). Bodøpiloten er likevel et samarbeidsprosjekt mellom Bodø kommune, Nordland fylkeskommune, KKS og Universitetet i Nordland. Piloten ble gjennomført i en periode på nesten fire år, fra mars 2012 til desember 2015. Det har vært en overordnet målsetning i piloten å utvikle modeller for å bedre samarbeidet i og mellom barnehager, skoler og kunst- og kulturinstitusjoner som finnes i kommunen. Mange aktører på ulike nivå i flere instanser har vært involvert. I arbeidsnotatet forsøker vi å løfte frem erfaringene til de involverte. Sentrale spørsmål i evalueringen har vært knyttet til hva man har fått til gjennom piloten og i hvilken grad man har lyktes med målsetningene.

Vi vil takke leder for Nasjonalt senter for kunst og kultur i opplæringen, Kirsti Saxi, for et godt samarbeid i evalueringen, og også resten av arbeidsutvalget for piloten som har stilt opp til intervju. Vi vil også takke alle informantene fra barnehagene og skolene som deltok i piloten, Universitetet i Nordland, Bodø Kulturskolen og kommuneadministrasjonen som har sagt ja til å bli intervjuet.

Evalueringen ble gjennomført i perioden september til november 2015.

Bodø, november 2015

INNHold

FORORD	1
1 INNLEDNING	4
1.1 BAKGRUNN FOR EVALUERINGEN.....	4
1.2 FORMÅL OG PROBLEMSTILLINGER.....	5
1.3 METODISK TILNÆRMING OG DATAGRUNNLAG.....	7
1.4 OPPBYGNING AV ARBEIDSNOTATET.....	9
2 INNHOLD OG ORGANISERING AV BODØPILOTEN	10
2.1 BAKGRUNN FOR BODØPILOTEN.....	10
2.2 FORMÅLET MED BODØPILOTEN.....	12
2.3 LEDELSE OG KOORDINERING	13
2.4 INVOLVERTE AKTØRER OG DERES ROLLE I PROSJEKTET	13
2.4.1 Barnehagene	13
2.4.2 Grunnskolene.....	15
2.4.3 De videregående skolene.....	15
2.4.4 Kulturskolen i Bodø.....	16
2.4.5 Universitetet i Nordland	17
2.5 FINANSIERING	17
2.6 INNHOLD OG OMFANG AV AKTIVITETER I BODØPILOTEN	17
2.6.1 Barnehagene	17
2.6.2 Grunnskolene.....	19
2.6.3 De videregående skolene.....	20
2.7 SAMMENDRAG	22
3 MÅLOPPNÅELSE I BODØPILOTEN	23
3.1 NASJONALT SENTER FOR KUNST OG KULTUR I OPPLÆRINGEN OG ARBEIDSUTVALGETS VURDERING AV MÅLOPPNÅELSE	23
3.2 BARNEHAGENE	24
3.2.1 Begrunnelse for deltakelse og erfaringer med oppstarten i prosjektet.....	24
3.2.2 Tiltaksplaner og evalueringer.....	25
3.2.3 Opplevelse av måloppnåelse	26
3.2.4 Kompetanseutvikling i barnehagene.....	27
3.2.5 Andre positive sider ved Bodøpiloten	28
3.2.6 Hva trekkes frem som suksesskriterier?	29
3.2.7 Opplevde utfordringer	30
3.3 GRUNNSKOLENE	31
3.3.1 Hvordan vurderer grunnskolene Bodøpiloten?	31
3.3.2 Kompetansekartlegging	32
3.3.3 Etablering av faglig nettverk mellom lærere.....	32
3.3.4 Erfaringer med utarbeiding av lokale læreplaner	33
3.3.5 Opplevde suksesskriterier og utfordringer i grunnskolen.....	33
3.4 DE VIDEREGÅENDE SKOLENE.....	35
3.4.1 Hvordan vurderer de to videregående skolene Bodøpiloten?	35
3.4.2 Kompetanseutvikling i videregående skole	35
3.4.3 Opplevde utfordringer og suksesskriterier i de videregående skolene	36
3.5 UNIVERSITETET I NORDLAND SIN ROLLE I BODØPILOTEN.....	36
3.6 BODØ KULTURSKOLE - STYRKET ROLLE SOM LOKALT RESSURSSENTER?	38
3.7 ØKT FOKUS PÅ ET FLERKULTURELT OG INTERNASJONALT BODØ?	39
3.8 OVERFØRINGSVERDI OG FORMIDLING.....	39
3.9 SAMMENDRAG	40

4	SAMARBEID OM KUNST OG KULTUR I OPPLÆRING	42
4.1	BARNEHAGENES ERFARING MED SAMARBEID	42
4.1.1	<i>Nettverksmøter i løpet av prosjektperioden.....</i>	42
4.1.2	<i>Samarbeid med kunst- og kulturinstanser</i>	43
4.1.3	<i>Samarbeid med barnehager og skoler</i>	43
4.2	GRUNNSKOLENES ERFARING MED SAMARBEID.....	44
4.3	DE VIDEREGÅENDE SKOLENES ERFARING MED SAMARBEID	45
4.4	SAMMENDRAG	45
5	AVSLUTTENDE DRØFTING	47
5.1	I HVILKEN GRAD ER MÅLSETNINGENE MED BODØPILOTEN INNFRIDD?	47
5.2	HVORDAN KAN BODØPILOTEN VIDEREFØRES?.....	49
	REFERANSER	53

1 INNLEDNING

1.1 BAKGRUNN FOR EVALUERINGEN

I perioden mars 2012 til desember 2015 gjennomfører Bodø kommune en satsing på økt kvalitet på kunst og kultur i opplæringen i barnehager og skoler, gjennom samhandling, som er blitt kalt *Bodøpiloten*. Bodøpiloten er et samarbeidsprosjekt mellom Bodø kommune, Nordland fylkeskommune (NFK), Nasjonalt senter for kunst og kultur i opplæringen (KKS) og Universitetet i Nordland (UiN). Samarbeidet startet i november 2012 og skal avsluttes 31. desember 2015. Det betyr at prosjektet har vart i omtrent fire år. Nasjonalt senter for kunst og kultur i opplæringen har hatt et prosjektlederansvar. Partene skulle sammen bidra til å utvikle en ny modell for bruk av kompetanse innen kunst- og kulturfagene på tvers av institusjonene i kommunen. Målet med Bodøpiloten har vært å styrke kvaliteten på opplæringen i kunst- og kulturfagene i skolene og barnehagene. Fokus har vært på samhandling og en helhetlig opplæring i kunst- og kulturfagene igjennom hele opplæringsløpet. Intensjonen har som nevnt, vært å skape en modell som kan ha nasjonal overføringsverdi. Hovedsatsningsområdene i Bodøpiloten har vært kompetanseutvikling, styrking av kulturskolens rolle som lokalt ressurscenter, læreplanarbeid, flerkulturelt arbeid og formidling. Spredning av erfaringer fra piloten har også vært viktig. I 2014 ble det arrangert en nordisk konferanse i Bodø av samarbeidspartnerne, hvor ulike aktiviteter fra piloten ble presentert (SamBa 2014). Tilsvarende konferanse skal arrangeres i november 2015 i Kristiansand (SamBa 2015), hvor tema er samhandling for og med barn og unge for å løfte kunst og kultur i opplæringen.

Bodø kommune har i dag over 50 000 innbyggere. Det er omtrent 3 500 barn som går i kommunale og private barnehager. Det er 24 grunnskoler i kommunen med omtrent 6 000 elever og to videregående skoler med til sammen 2 500 elever. I tillegg er kulturskolen og Bodø Naturskole organisert under grunnskolekontoret. I alt har fem barnehager, seks grunnskoler og to videregående skoler i Bodø vært involvert i gjennomføringen av Bodøpiloten. Disse inngår alle i vår evaluering av piloten.

Kreativitet og estetisk sans har stor betydning for lærelysten og læringsutbytte på alle områder. Skolene og barnehagene i Bodø skal sørge for å gi barn og elever et allsidig læringsmiljø kjennetegnet av kreative prosesser. Det er derfor et uttalt ønske om å styrke kvaliteten på kunst- og kulturfagene i opplæringen i andre fag. I St. meld. 39 (2001-2002) står det at *”kulturpolitikken må derfor handle om å utvide våre horisonter og gi våre barn en kulturell kapital som vil gjøre dem rustet til å møte fremtidens krav”*. Bodøpiloten er som nevnt, et forsøk på å utvikle en modell for satsing på samhandling rundt kompetanse innenfor kunst- og kulturfagene på tvers av universitet, skoler og barnehager lokalt – med andre ord bruke den kompetansen som finnes lokalt. Partene skal gjennom samarbeidet spre gode erfaringer lokalt, regionalt og nasjonalt. Samarbeidet har altså vært gjennomført som et pilotprosjekt der Bodø kommune skal utvikle en nasjonal referansemodell for en helhetlig satsing på kunst- og kulturfagene i opplæringen.

Sentralt i Bodøpiloten har vært samarbeid med den kompetanse som finnes hos kulturskolen og den kulturelle skolesekken (DKS). Bodø kulturskole ble opprettet i 1970 og er kommunal.

Organisatorisk er skolen underlagt avdeling for Oppvekst og kultur. Skolen har rundt 900 elevplasser og 40 ansatte. Virksomheten er delt inn i fire kunstarter (musikk, visuelle kunstarter, Scenekunst og litteratur), samt noen tverrfaglige tilbud for de aller yngste barna. Bodø kulturskole tilbyr undervisning til alle aldersgrupper, men barn og unge blir prioritert ved opptak. DKS, som er organisert under Bodø kulturskole, er en nasjonal satsing som skal bidra til at elever i grunnskolen får møte profesjonell kunst og kultur av alle slag. Satsingen forutsetter et samarbeid mellom kultur- og skolesektoren. Målene med den kulturelle skolesekken er å sikre et profesjonelt kulturtilbud til alle elever i grunnskolen, legge til rette for at elever i grunnskolen lettere skal få tilgang til, gjøre seg kjent med og få et positivt forhold til kunst- og kulturuttrykk av alle slag. Videre skal DKS bidra til å utvikle en helhetlig innlemming av kunstneriske og kulturelle uttrykk i realiseringen av skolens læringsmål. Det legges vekt på å benytte lokale kunstnere og aktører. På den enkelte skole er det en *kulturkontakt*, som er bindeleddet mellom prosjektleder for DKS i kommunen og skolene. De har jevnlig kontakt via mail, telefon og møter. Prosjektleder for DKS i kommunen har jevnlig kontakt med prosjektleder i fylkeskommunen. Det kjøpes også inn produksjoner fra fylkeskommunen som er relevante og av interesse. DKS i Bodø Kommune samarbeider med en rekke lokale aktører, deriblant Kirken, Nordnorsk Jazzsenter, Luftfartsmuseet, Salten museum, Kunstforeningen, Musikk i Nordland, Musikkteateret, Kulturskolen og Internasjonalt senter.

Nasjonalt senter for kunst og kultur i opplæringen (KKS) ble etablert 1. januar 2007 ved UiN. Senteret er faglig underlagt Utdanningsdirektoratet og administrativt lagt til UiN. Formålet med senteret er å bidra til økt kvalitet i kunst- og kulturfagene i barnehagene og grunnopplæringen. Gjennom sin rolle som nasjonalt ressurscenter skal det bidra til engasjement og økt interesse for opplæringen innen kunst- og kulturfagene. Senteret skal gi barnehagestyrere og skoleledere, lærere og førskolelærere, støtte og kompetanse for å styrke arbeidet deres med kunst- og kulturfagene i opplæringen. Senteret skal samarbeide med relevante fagmiljø, nasjonalt og internasjonalt.

1.2 FORMÅL OG PROBLEMSTILLINGER

Hovedformålet med evalueringen er å innhente kunnskap om erfaringer med Bodøpiloten og vurdere hvorvidt man har nådd målsetningene med piloten. Evalueringen tar utgangspunkt i tiltakene som står i handlingsplanen for piloten. Nedenfor har vi skissert fire hovedproblemstillinger:

Hovedproblemstilling 1: Hvilket innhold og organisering har Bodøpiloten hatt?

Den første hovedproblemstillingen omfatter innhold og organisering av Bodøpiloten. Dette er en forutsetning for, og vil gi viktig kunnskap for, de øvrige hovedproblemstillingene. Vi har sett nærmere på hvordan piloten er blitt organisert, hvilke aktiviteter som er gjennomført og hvilke aktører/instanser som har vært involvert.

- Hvilke aktiviteter har piloten inkludert? Omfang av disse?
- Hvordan er piloten blitt organisert – hvem har ledet og koordinert arbeidet, hvilke instanser har vært involvert i arbeidsutvalget og hvilke roller har de ulike aktørene hatt?

- Hvordan er Bodøpiloten gjennomført i samarbeid med andre instanser – deriblant kulturskolen og den kulturelle skolesekken, og hvilket omfang har samarbeidet hatt?
- Hvordan er piloten finansiert? I hvilken utstrekning har kommunen og ulike instanser vært med å finansiere ekstrautgifter?

Hovedproblemstilling 2: I hvilken grad har man nådd målsetningene med Bodøpiloten?

For det andre har vi undersøkt hvorvidt man har nådd målsetningen med Bodøpiloten, jfr. målsetningene i handlingsplanen.

- I hvilken grad har Bodøpiloten bidratt til å styrke kulturskolens rolle som lokalt ressurscenter, og evt. på hvilken måte?
- Hvordan har Bodøpiloten bidratt til kompetanseutvikling i barnehager, grunnskoler og videregående skoler?
- Erfaringer med å utarbeide lokale læreplaner i musikk og kunst og håndverk?
- Hvilke faglige nettverk er blitt etablert mellom lærere i musikk og kunst og håndverk?
- På hvilken måte har Bodøpiloten bidratt til økt fokus på det flerkulturelle og internasjonale Bodø?

Hovedproblemstilling 3: Hvordan har samhandlingen mellom ulike aktører og instanser vært?

En viktig forutsetning for å kunne lykkes med målsetningene for Bodøpiloten er at samhandlingen fungerer godt mellom ulike instanser. I evalueringen har vi sett nærmere på hvordan samhandlingen har fungert, både med tanke på positive sider ved samhandlingen, men også hvilke utfordringer man har opplevd og hvordan disse eventuelt er forsøkt løst.

- I hvilken grad har man lyktes med å ta i bruk kompetanse hos ulike instanser?
- I hvilken grad og eventuelt på hvilken måte kan Bodøpiloten ha bidratt til styrke mulighetene for et tettere samarbeid mellom de ulike aktørene som jobber med kunst og kultur for barn og unge i kommunen og Nordland fylkeskommune?

Den tredje hovedproblemstillingen er knyttet til samhandlingen mellom følgende instanser/aktører:

- ansatte i barnehagene internt og eksterne
- lærere i skolene internt og eksternt
- skole- og barnehagelærere og kunstnere
- kulturskole og barnehage
- kommune og videregående skole
- kommune og Universitetet i Nordland

Hovedproblemstilling 4: Bodøpilotens overføringsverdi og formidling

Den fjerde hovedproblemstillingen i evalueringen er knyttet til Bodøpilotens overføringsverdi. Et av målene med piloten har vært at den skal ha nasjonal overføringsverdi. Vi har derfor undersøkt om denne måten å jobbe på kan overføres til øvrige barnehager og skoler i Bodø som ikke har vært involvert, og til andre kommuner. Sentrale underproblemstillinger her er:

- Hvilket spredningsarbeid er i gang for å dele erfaringer fra Bodøpiloten, og hvordan er erfaringene med disse?
- Hvilke erfaringer fra piloten har overføringsverdi for andre kommuner?
- Hvordan kan man få til en god spredning av erfaringer fra piloten?

Spredningsarbeidet av ulike erfaringer fra piloten er allerede i gang. Det ble som nevnt, blant annet arrangert en konferanse i Bodø høsten 2014¹ hvor mange av aktivitetene fra piloten ble presentert. Interessen for piloten var stor på konferansen og mange kommuner var interessert i å lære av erfaringene så langt i Bodøpiloten.

1.3 METODISK TILNÆRMING OG DATAGRUNNLAG

Evaluering innebærer å foreta systematisk innsamling av data med siktemål om å analysere virkninger av et forsøk på å skape endring innenfor et bestemt område (Lindø m.fl. 2002). Spørsmål forskerne stiller seg gjennom prosessen har vært knyttet til hvorfor ting blir som de blir, det vil si å se på virkningene av tiltaket, prosessen underveis og å synliggjøre veiene fram mot målet, for etterpå å oppsummere erfaringene (Baklien 2004). I en evaluering stiller forskeren spørsmål ved hva som skjer og hvorfor det skjer, og retter søkelyset mot konteksten og mot virkninger i vid forstand, både tilsiktede og utilsiktede, positive som negative. Evalueringen av Bodøpiloten er gjennomført som en sluttevaluering.

I evalueringen har vi gjennomført to delundersøkelser, som svarer til problemstillingene ovenfor. Vi har gjennomført en dokumentanalyse av dokumentasjon knyttet til gjennomføringen av Bodøpiloten, samt kvalitative intervju med sentrale aktører som har vært involvert. Kvalitativ metode er velegnet for å kunne få utfyllende kunnskap om hvordan aktørene opplever og forstår situasjonen, samtidig som en i større grad kan fange samspillet mellom ulike forhold. En viktig oppgave for denne studien har vært å løfte fram de involvertes erfaringer og vurderinger rundt de ulike tiltakene som er iverksatt i piloten.

Delundersøkelse 1: Dokumentanalyse

Den første delstudien omfatter en gjennomgang og analyse av foreliggende dokumentasjon fra Bodøpiloten. Dette dreier seg blant annet om utarbeidede planer, referater fra møter underveis, underveisevalueringer osv. Denne ble gjennomført i forkant av intervjuene, nettopp for at vi ønsket å ha dannet oss et best mulig bilde av hvordan Bodøpiloten har vært organisert og hva som har vært målsetningen med satsingen. I tillegg har vi gått gjennom

¹ SamBa 2014 – Nordisk konferanse med fokus på kunst og kultur i opplæringen.

dokumentasjon av ulike tiltak som er gjennomført i barnehagene, som ligger i ressursbasen til Nasjonalt senter for kunst og kultur i opplæringen.

Delundersøkelse 2: Kvalitative intervju

I den andre delstudien har vi gjennomført intervju med ulike instanser/aktører. Piloten består av fem barnehager, seks grunnskoler, to videregående skoler, Universitetet i Nordland og Bodø kulturskole. Alle disse inngår i evalueringen. Gjennom kvalitative intervju med prosjektleder og arbeidsutvalget (AU) har vi innhentet kunnskap om bakgrunnen for piloten og hvordan den har vært organisert. Vi har også fått vite mer om hva som har vært pilotens målsetninger, hvilke tiltak som har inngått i piloten og hvilke forventninger man har hatt med tanke på måloppnåelse. Dersom det under intervjuene med prosjektleder og prosjektgruppen kom opp andre instanser som burde intervjues, har vi også inkludert disse i evalueringen.

Gjennom intervju med lærere og førskolelærere, og ulike samarbeidspartnere har vi innhentet kunnskap om hvilke erfaringer de ulike aktørene som har vært involvert i pilotprosjektet, har gjort seg underveis i prosjektet. Hva har opplevdes positivt og hvilke utfordringer har man møtt på? Hvordan har man evt. løst disse? Sentralt i intervjuene med alle informantene er positive sider og utfordringer knyttet til samhandlingen mellom ulike instanser når det gjelder kunst og kultur i opplæringen. Vi har også spurt hvilke aktiviteter og tiltak som er blitt gjennomført i tilknytning til Bodøpiloten. Videre har vi vært opptatt av hva de ulike instansene mener skal til for at dette arbeidet skal kunne videreføres, i barnehagene og skolene som har vært med i piloten, men også i de øvrige barnehagene og skolene i kommunen. Ved hver av skolene og barnehagene har vi intervjuet en lærer eller førskolelærer/styrer.

Vi har i alt intervjuet følgende aktører:

- KKS: Prosjektleder for Bodøpiloten (1)
- KKS: Ansatt, ansvarlig for videregående skoler i Bodøpiloten (1)
- Arbeidsutvalg (3 personer: KKS, UiN og Bodø kommune/Kulturskolen)²
- Kulturskolerektor (under Bodøpiloten) (1)
- Prosjektleder DKS Fylkeskommunen (1)
- Undervisningssjef (1)
- Kommunaldirektør for oppvekst og kultur (1)
- Koordinator for grunnskolene (1)
- Lærere grunnskole (3) og rektorer ved grunnskolene (2)
- Lærere videregående skole (2)
- Førskolelærere/barnehagestyrere (5)
- Universitetet i Nordland, administrativ stilling (1)
- Universitetet i Nordland/Kulturskolen (1)
- Konsulent ved barnehagekontoret (1)

Til sammen har vi intervjuet 22 personer.

² Alle disse informantene ble også intervjuet hver for seg.

Mens noen av intervjuene ble gjennomført som personlige intervju, ble andre gjennomført som telefonintervju. Det varierte også noe hvor lenge intervjuene varte. Mens noen varte i nesten to timer, var andre adskillig kortere. Under intervjuene har vi benyttet oss av en semi-strukturert intervjuguide med oversikt over spørsmål vi ønsket å belyse. Vi åpnet også opp for at informantene kunne få legge til forhold de mente var viktig i forhold til Bodøpiloten. Forutsatt at informantene ga samtykke til det, har vi gjort lydopptak av intervjuene. Datamaterialet ble siden transkribert og analysert.

Begrensningen i vår evaluering ligger blant annet i at vi kun har intervjuet én person fra hver barnehage og skole³. Dette har vært en person som har vært sentral i arbeidet med Bodøpiloten i sin barnehage eller skole. Vi har ikke intervjuet de øvrige ansatte og kan derfor ikke si noe om hvordan personalet som helhet, har erfart arbeidet med piloten, bortsett fra slik våre informanter fremstiller det. I tillegg er intervjuene gjennomført en tid etter at de fleste barnehagene og skolene har avsluttet sine prosjekter, slik at det har for enkelte informanter var utfordrende å skulle huske tilbake hva som ble gjort osv. for kanskje flere år siden. Vi har ikke hatt mulighet til å følge piloten i de ulike fasene, og kan derfor kun si noe om hvordan våre informanter retrospektivt vurderer piloten og ulike sider ved den. Det har i tillegg vært mange instanser involvert, deriblant 13 barnehager, grunnskoler og videregående skoler, slik at det har ikke vært mulig i vår evaluering å gå i dybden på hva hver instans har gjort i piloten. Evalueringen vil derfor være en sammenfattende vurdering av hvorvidt Bodøpiloten mer helhetlig har lyktes med målsetningene.

1.4 OPPBYGNING AV ARBEIDSNOTATET

I neste kapittel vil vi se nærmere på hva Bodøpiloten har inneholdt av aktiviteter og tiltak og hvordan den har vært organisert. Deretter vil vi i kapittel 3 drøfte i hvilken grad man har oppnådd de målene som ble satt i handlingsplanen for piloten. I kapittel 4 vil vi diskutere i hvilken grad og på hvilken måte arbeidet med Bodøpiloten har bidratt til å styrke samhandlingen mellom ulike instanser når det gjelder kunst og kultur for barn og unge i opplæringen. Avslutningsvis vil vi i kapittel 5 sammenfatte resultatene fra evalueringen og trekke frem suksesskriterier for å lykkes med Bodøpiloten, opplevde utfordringer underveis og håndtering av disse. Vi vil også drøfte pilotens overføringsverdi. Hvilke erfaringer har man gjort seg med det formidlingsarbeidet som er gjort til nå, og hvordan kan man på best mulig måte spre erfaringene fra piloten til andre skoler og barnehager i Bodø, men også til andre kommuner i resten av landet? I kapittel 5 diskuterer vi også hvordan Bodøpiloten kan videreføres.

³ Vi har også kun intervjuet representanter fra fire av de seks pilotskolene, ettersom det etter gjentatte forsøk via telefon og mail ikke lot seg gjøre å få intervjuavtaler med de to siste skolene.

2 INNHOLD OG ORGANISERING AV BODØPILOTEN

2.1 BAKGRUNN FOR BODØPILOTEN

Bakgrunnen for satsingen på Bodøpiloten var et uttalt politisk ønske om å styrke kunst og kultur i opplæringen (Kulturloftet II, Meld. St. 10, 2011-2012, Meld. St. 20, 2012-2013, NOU Kulturutredningen 2014). Også Opplæringsloven § 13-6 understreker at «Alle kommuner skal, aleine eller i samarbeid med andre kommuner, ha eit musikk- og kulturskoletilbud til barn og unge, organisert i tilknytning til skoleverket og kulturlivet ellers.»

Leder for Nasjonalt senter for kunst og kultur i opplæringen (KKS) ble ansatt i september 2011. Hun tok i løpet av høsten initiativ til et arbeidsmøte der formålet var å diskutere mulighetene for å bedre samarbeidet rundt kunst og kultur i opplæringen, for bedre å kunne bruke den kompetansen som finnes i lokalsamfunnet inn i skolene og barnehagene, samt øke samarbeidet mellom ulike instanser på dette området. Bakgrunnen var en erkjennelse av at det er behov for et bedre samarbeid rundt kunst og kultur i opplæringen. KKS hadde til da ikke lyktes godt nok med dette arbeidet – til tross for at det ble vektlagt i søknaden for opprettelsen av senteret, som hadde større ambisjoner, ikke minst med tanke på å samle sentrale samfunnsaktører for å heve kunst og kultur i opplæringen. KKS skulle her ha en koordinerende funksjon med tanke på samarbeid. Ifølge arbeidsutvalget⁴ for Bodøpiloten var verken Bodø kommune eller Nordland fylkeskommune på dette tidspunktet fornøyd med arbeidet KKS til da hadde gjort for å bedre samarbeidet. Med Bodøpiloten ville man revitalisere intensjonene som lå i søknaden for KKS.

Det ble så gjennomført en workshop 8. november 2011.⁵ Også skolene ble invitert med, og spesielt rettet til de som hadde interesse for å løfte kunst og kultur i skolen. Utgangspunktet for workshopen var to sentrale spørsmål. *Det første* var et konkret spørsmål til de ulike instansene om det var interesse for å delta i et prosjekt som har fokus på å løfte kunst og kultur i opplæringen gjennom bedre samarbeid. Har var svaret ja fra alle instansene som deltok. *Det andre* spørsmålet dreide seg om hva som skal til for å få et bedre samarbeid. De som deltok på arbeidsseminaret ble delt inn i grupper hvor man hadde idédugnad, og hvor idéene ble presentert for alle etterpå. Det ble opprettet en arbeidsgruppe som fikk i oppgave å sammenfatte de ulike ideene i etterkant av workshopen. I januar 2012 sendte denne arbeidsgruppen ut en oppsummering av de ulike tiltakene om var kommet frem under workshopen, noe som etter hvert ble til en handlingsplan med tiltak i det som etter hvert ble å hete Bodøpiloten, samt et forslag til samarbeidsavtale. Forslaget ble så fremlagt for bystyret i Bodø kommune, Fylkeskommunen og Universitetsstyret. KKS la også frem prosjektet for Utdanningsdirektoratet vinteren 2012. Alle godkjenningene for å gå i gang med Bodøpiloten var klar i mars 2012.

Det ble opprettet en *styringsgruppe* som har bestått av representanter fra Bodø kommune, UiN⁶, Fylkeskommunen og Nasjonalt senter for kunst og kultur i opplæringen, og som har

⁴ Informasjon gitt under gruppeintervju med AU for Bodøpiloten.

⁵ På denne workshopen deltok Bodø kommune (oppvekst- og kulturavdelingen), NFK, Kulturskolen, UiN og Salten regionråd, i tillegg til KKS.

⁶ Fakultetsdirektør ved Profesjonshøgskolen

møttes en gang i året. Styringsgruppen valgte et *arbeidsutvalg* som har bestått av representanter fra Fylkeskommunen, UiN, KKS og Bodø kommune. Rektor for den kommunale kulturskolen ble bedt av kommuneledelsen om å være med i arbeidsutvalget, som representant for kommunen, på bakgrunn av sin faglige oversikt og et allerede godt samarbeid med barnehagene og skolene i kommunen. Det var også fremhevet som et poeng at DKS er lagt inn under kulturskolen i Bodø, samt at rektor for kulturskolen var representert på de regelmessige skoleledermøtene og på den måte kunne være et viktig formidlingsledd direkte ut til rektorene.

Arbeidsutvalget hadde ved oppstart en idédugnad hvor det ble laget forslag til samarbeidsavtale som ble vedtatt i kommunestyret i Bodø, hos fylkesrådet, ved UiN og KKS. Samarbeidsavtalen ble skrevet under 13. februar 2012 og skulle vare til desember 2015. Det var da allerede inngått avtaler om samarbeid mellom barnehager og Nordlandsmuseet, kulturskolen og lokale kunstnere. I begynnelsen av mars ble det på et møte i AU utarbeidet en endelig handlingsplan. Piloten ble satt i gang som et prosjekt fra våren 2012.

Bodøpiloten ble presentert for de ulike instansene som skulle delta, på noe ulike tidspunkt. Det ble gjennomført møter med Bodin og Bodø videregående skole november – desember 2012.⁷ I begynnelsen av september 2012 ble Bodøpiloten presentert på rektormøte i Bodø kommune. I slutten av samme måned ble piloten presentert på styremøte for barnehagene i kommunen. Før sommeren, i slutten av juni, 2012 ble det arrangert møte med førskole- og lærerutdanningen på UiN.

Bakgrunnen for piloten var altså et ønske om å styrke den kulturelle grunnmuren i Bodø ved å få til et bedre samarbeid på tvers av institusjonene som har ansvar for å utdanne, formidle og styrke kunst og kulturfagene i opplæringen. Målet er sammen å øke barn og unges motivasjon og interesse for læring, ved å stimulere kreativitet og bruk av estetisk sans i opplæringen i skolene og barnehagene i Bodø kommune. Det understrekes i samarbeidsavtalen at det å ta i bruk kreativitet og estetisk sans har stor betydning for lærelysten og læringsutbytte på alle områder. Derfor er det viktig å legge til rette for et allsidig læringsmiljø kjennetegnet av kreative prosesser.

I et kulturperspektiv har kunst og kultur en verdi i seg selv og betyr mye for selvfølelsen og opplevelsen av mestring. Dette slås blant annet fast i St. meld. 39 (2002-2003): *"Kunst og kultur har egenverdi og stor betydning både for enkeltmennesket og samfunnet som helhet"* (s.9), og videre: *"Kunst og kultur gir opplevelser som kan ha avgjørende betydning på utviklingen av det enkelte menneskets personlighet og livskvalitet"* (s. 12). Kunst og kultur er altså en viktig faktor for barn og unges utvikling. Bodøpiloten er i dette perspektivet et viktig bidrag til å bygge godt selvbilde og god selvfølelse hos barn og unge, som i neste omgang også kan ha overføringsverdi knyttet til skoleprestasjoner. Den kulturpolitiske begrunnelsen for at økt satsing på kunst og kultur i barnehager og skoler er viktig, vektlegger nettopp viktigheten av at barn og unge får mulighet til å utvikle interesser og identitet.

⁷ KKS besøkte Bodin videregående skole 8.11.2012 og Bodø videregående skole 12.12.2012, hvor de orienterte om bl.a. KKS og Bodøpiloten.

I den samme tidsperioden som Bodøpiloten ble initiert, lanserte Bodø kommune ny skolesatsing for 2012-2015, «Bodøskolen i medvind - En skole for fremtiden». Her lanseres en strategi for satsingsområdene livslang læring, ledelse og foreldresamarbeid. Samtidig med at Bodøpiloten ble besluttet innført ble det også besluttet av daværende Stoltenberg-regjering at det skulle gis tilbud om en uketime med kulturskoetilbud, *kulturskoletime*, på barnetrinnet (1. – 4. trinn) i alle norske kommuner fra og med skoleåret 2013-2014. Dette bidro til at både undervisningssjef i Bodø og rektorene ved skolene fikk i oppgave å legge til rette for dette, noe som virket positivt inn på gjennomføringen av Bodøpiloten. Bodø kulturskole ga dette tilbudet til alle elever på 2. trinn ved skolene i Bodø i skoleåret 2013/2014⁸. Ved de minste skolene fikk alle elevene på 1.-4. trinn tilbudet. Kulturskoletimen som ble igangsatt høsten 2013 bygde i stor grad på den kompetansen og erfaringene kulturskolelærerne hadde opparbeidet seg gjennom pilotprosjektet «kulturlek i SFO». Imidlertid besluttet Solberg-regjeringen å avvike dette tilbudet etter det ene skoleåret.

2.2 FORMÅLET MED BODØPILOTEN

Bodøpiloten er som nevnt, et samarbeidsprosjekt hvor Bodø kommune, Nordland fylkeskommune, Nasjonalt senter for kunst og kultur i opplæringen og Universitetet i Nordland sammen vil styrke kvaliteten på kunst- og kulturfagene i opplæringen i skolene og barnehagene. I handlingsplanen for piloten pekes det på følgende hovedsatsingsområder:

- Kompetanseutvikling
- Styrking av/videreutvikle kulturskolens rolle som lokalt ressurscenter
- Utarbeide lokale læreplaner, årsplaner og fagplaner
- Ha fokus på det flerkulturelle og internasjonale Bodø
- Formidling

Målsettingen var å utvikle modeller for samhandling i og mellom barnehage og skole og kunst- og kulturinstitusjoner i nærmiljøet. I piloten skal den kompetansen som er tilgjengelig i kommunen tas i bruk, slik som museer, bibliotek, kulturskole, DKS, UKM, lokale kunstnere og kulturarbeidere. En av representantene fra arbeidsutvalget uttrykte dette slik: *Vi skulle forsøke å komme ut av silotenkningen og jobbe for å få til et reelt samarbeid.*

Intensjonen for samarbeid er å ta i bruk den kompetansen som allerede finnes i kommunen innen kunst- og kulturområdet og få kompetansen inn i skolene og barnehagene, styrke lærerne i deres arbeid med kunst og kultur i opplæringen og utvikle modeller som kan overføres til resten av landet. Det skal altså utvikles en nasjonal referansemodell for en helhetlig satsing på kunst- og kulturfagene i opplæringen.

Skolene og barnehagene ble utfordret på å skrive tiltaksplaner, som skulle være et konkret arbeidsredskap for å kunne planlegge, gjennomføre og evaluere aktivitetene de gjør i piloten. Hovedfokus for 2014 har vært hvordan de arbeidsmåter skolene og barnehagene har tilegnet seg gjennom arbeidet med piloten kan bli en del av den ordinære virksomheten, med andre ord implementeres.

⁸ I 12 uker jobbet elevene tverrfaglig med historien «Guds gjøgler» av Tomie de Paola. Kulturskolelærerne tok i bruk musikk, dram og visuell kunst for å formidle historien.

2.3 LEDELSE OG KOORDINERING

Nasjonalt senter for kunst og kultur i opplæringen (KKS) har hatt prosjektlederansvaret for Bodøpiloten og har også vært tillagt sekretariatet. Leder for KKS har vært pådriver når det gjelder handlingsplanen for Bodøpiloten og har innkalt til møter i arbeidsutvalget (AU) omtrent en gang i måneden.

Leder for KKS, som ble leder i arbeidsutvalget, har sammen med resten av arbeidsutvalget, hatt ansvar for å følge opp fremdriften i prosjektet på et mer overordnet nivå. Når det gjaldt skolene var en lærer frikjøpt i en delstilling som koordinator og pådriver, som fulgte opp og hadde tettere kontakt med de enkelte pilotskolene sammen med undervisningssjef i kommunen. Når det gjaldt barnehagene var det en ansatte ved KKS som i lag med en person fra barnehageavdelingen i kommunen som har hatt ansvar for å følge opp. For de to videregående skolene har en ansatte fra KKS hatt et særlig oppfølgingsansvar.

Arbeidsutvalget understreker betydningen av sammensetningen av arbeidsutvalget – at alle sentrale og involverte instanser var med. Det var en styrke for gjennomføringen av Bodøpiloten at de ulike instansene gjennom hyppige møter ble kjent med hverandre og fikk bedre innsikt i hverandres arbeid.

2.4 INVOLVERTE AKTØRER OG DERES ROLLE I PROSJEKTET

I Bodøpiloten har flere instanser samarbeidet - Bodø kommune, Nordland fylkeskommune, Nasjonalt senter for kunst og kultur i opplæringen (KKS) og Universitetet i Nordland. I tillegg har flere andre instanser vært involvert. Som nevnt tidligere har KKS hatt en sentral rolle i piloten. De har ledet arbeidsutvalget og vært sentral når det gjelder å formidle fra piloten. I tillegg har senteret blant annet veiledet og vært en sentral samtalepart underveis for særlig pilotbarnehagene. KKS har videre innhentet erfaringer fra Bergen, som også har universitet, hvordan ulike instanser samarbeider rundt kunst og kultur i opplæringen.

Bodøpiloten ble våren 2012 presentert på styremøter for barnehagene og grunnskolene. De barnehager og skoler som ville være med i piloten, søkte, og så valgte arbeidsutvalget ut noen. Det var med andre ord et ønske i utgangspunktet å få med barnehager og skoler som selv var interessert i å delta. Det var flere barnehager som søkte om å få være med enn de som ble valgt ut. Utvelgelseskriterier har vært store/små barnehager og store/små barn. I tillegg var engasjement viktig. Når det gjaldt grunnskolene så fikk alle skoler som søkte, delta. Her var det i utgangspunktet viktig å få med både barne- og ungdomsskoler, samt grendeskoler.

Nedenfor ser vi nærmere på de øvrige samarbeidspartnere og redegjøre for hva disse skulle gjøre i Bodøpiloten (jfr. handlingsplanen). I neste kapittel vil vi så diskutere hva som er skjedd i prosjektperioden og hvordan de ulike aktørene selv vurderer måloppnåelsen.

2.4.1 BARNEHAGENE

Fem barnehager har deltatt i pilotprosjektet (fire private og en kommunal). Alle barnehagene valgte å styrke arbeidet med rammeplanområdet kunst, kultur og kreativitet,

ved å trekke inn kunstnere og fagfolk innen ulike kunstarter for å lære nye metoder og få inspirasjon til å jobbe med temaområdet. Pilotbarnehagene satte i gang sitt arbeid med prosjektet høsten 2012.

En nettverksgruppe med representanter fra KKS, barnehagekontoret i Bodø kommune og alle barnehagene, inkludert alle styrere, har hatt møter to ganger i halvåret. Barnehagene har planlagt, gjennomført og evaluert arbeidet med prosjektet ved hjelp av tiltaksplaner utarbeidet av KKS og barnehagekontoret i kommunen. Høsten 2013 ble fagpersoner fra ulike fagfelt og organisasjoner hentet inn for å støtte barnehagene i å utvikle arbeidet med prosjektet videre. Fagpersonene som ble brukt var universitetslektorer i drama og forming fra UiN, dramapedagog og musikkpedagog fra Bodø kulturskole, formidler fra Nordlandsmuseet og en fotograf som er selvstendig næringsdrivende.

Flere av barnehagene valgt å fordele samarbeidet med fagfolkene over en tidsperiode på et helt barnehageår. Ved prosjektslutt var det meningen at barnehagenes erfaringer skulle samles inn. Dette ble gjort og finnes tilgjengelig på hjemmesiden til Nasjonalt senter for kunst og kultur i opplæringen.

Følgende fem barnehager i Bodø har vært involvert i piloten:

- Tusseladden barnehage (privat)
- Vågønes barnehage (privat)
- Lillevollen barnehage (privat)
- Bjerkhaug barnehage (privat)
- Engmark barnehage (kommunal)

Barnehagene som deltok har noe ulike størrelse. Mens noen var små, med kun én avdeling og noen få ansatte, var andre større, med flere avdelinger og mange ansatte.

I samarbeidsavtalene for Bodøpiloten står det at piloten skal arbeide for å utvikle/etablere et nytt kunstformidlingsprosjekt for barn i barnehagene i Bodø, inspirert av Den kulturelle skolesekken. Dette dreier seg om å utvikle en «kulturell barnehagesekk» i Bodø kommune.

Barnehagenes deltakelse i Bodøpiloten er forankret i rammeplanen for barnehagene, hvor det under pkt. 3.3 står: *«Kunst, kultur og kreativitet» at «Barnehagen må gi barn mulighet til å oppleve kunst og kultur, og til selv å uttrykke seg estetisk. Å være sammen om kulturelle opplevelser og å gjøre eller skape noe felles bidrar til samhørighet. Barn skaper sin egen kultur ut fra egne opplevelser. Gjennom rike erfaringer med kunst, kultur og estetikk vil barn få et mangfold av muligheter for sansing, opplevelse, eksperimentering, skapende virksomhet, tenkning og kommunikasjon.»*

Det var i utgangspunktet meningen at barnehagene gjennom å delta i Bodøpiloten skulle styrke kompetansen på flere måter, deriblant:

- Styrke samarbeidet mellom barnehagene og kunstnere/kulturinstitusjoner.
- Styrke kompetansen innen rammeplanområdet kunst, kultur og kreativitet.
- Etablere nettverk mellom barnehagene.

- Spre kompetansen til alle barnehagene i kommune

2.4.2 GRUNNSKOLENE

Det er seks skoler i Bodø kommune som har vært med som pilotskoler i Bodøpiloten. Skolene er en blanding av store og små skoler og både byskoler og grendeskoler er representert. Noen av skolene er enten barne- eller ungdomsskoler, mens noen har elever fra 1-10 klasse. Følgende seks grunnskoler har vært involvert:

- Aspåsen skole (1-7 klasse)
- Bankgata ungdomsskole (8-10 klasse)
- Hunstad barneskole (1-7 klasse)
- Misvær skole (1-10 klasse)
- Skjerstad oppvekstsenter (1-10 klasse)
- Østbyen skole (1-7 klasse)

I samarbeidsavtalen for Bodøpiloten står det at det er et mål å spre tilbudet «Kulturlek i SFO» til kommunens skoler i løpet av pilotens prosjektperiode. «Kulturlek i skolen» er et prosjekt som Bodø kommune i utgangspunktet skulle gjennomføre i samarbeid med to av kommunens skoler⁹, med støtte fra Utdanningsdirektoratet.

Grunnskolekontoret i kommunen, som er en del av oppvekst- og kulturavdelingen, har ansvaret for kompetanseheving. Kompetanseheving når det gjelder kunst- og kulturfaget i skolene må også sees i sammenheng med annen kompetanseheving. Kompetansehevingen som man ønsket å få til som en del av Bodøpiloten for pilotskolene har blant annet vært:

- Felles lokale læreplaner i fagene musikk og kunst og håndverk fra 1.-10. trinn på flere skoler.
- Samarbeid mellom skolene og kunstnere
- Kompetanseheving gjennom bruk av eksterne forelesere og seminarer.
- Fokus på rådgivningstjeneste og rekrutteringstiltak til videregående opplæring

2.4.3 DE VIDEREGÅENDE SKOLENE

Det er to videregående skoler i Bodø og begge har vært med i Bodøpiloten. De representerer ulike utdanningsprogram. Følgende videregående skoler har vært involvert:

- Bodin videregående skole og maritime fagskole
- Bodø videregående skole

For de videregående skolene som deltok har det vært en målsetning om at de skulle være involvert i Bodøpiloten særlig ved rekruttering og kompetanseheving:

- Rekruttering til Musikk, dans og drama (MDD), Studiespesialisering med formgivning, Design og håndverk. Elevprosjekt i rekruttering.

⁹ Østbyen og Grønnåsen skole.

- Kompetanseheving: Informasjon på rådgiversamlinger og samarbeid med Karrieresenteret
- Grunnskole: Bruke vg-lærere i kompetanseutvikling for grunnskolelærere, seminarrekke, praksisuke.

Bodin videregående skole og maritime fagskole representerer Studiespesialisering med formgivingsfag og Design og håndverk. Skolen har hatt fokus på følgende områder i piloten: Informasjon og rekruttering, overgangen mellom ungdomsskole og videregående, kompetanseheving/kompetansedeling. *Bodø videregående skole* representerer Musikk, dans og drama i piloten. Skolen har hatt fokus på arbeid med rekruttering.

2.4.4 KULTURSKOLEN I BODØ

Bodø Kulturskole startet opp høsten 1970, og het i mange år "Bodø kommunale musikk-skole". Etter hvert ble fagtilbudet utvidet, og navnet endret til kulturskole. Kulturskolen gir undervisning i musikk, drama, visuell kunst og skrivekunst. Skolen selger også dirigent- og instruktørtjenester/assistansespill til korps og orkester, og selger tjenester til skoler og barnehager i Bodø. Den kulturelle skolesekken (DKS), som er en nasjonal satsing, skal bidra til at elever i grunnskolen får møte profesjonell kunst og kultur av alle slag. DKS Bodø er organisatorisk underlagt Bodø kulturskole.

Bodø kulturskole har som mål å bidra til et rikt og variert kulturliv i Bodø ved å:

- Være en allsidig og synlig kulturskole med opplæringstilbud til hele Bodøs befolkning.
- Samarbeide med skoler og kulturliv i kommunen.
- Stimulere og utvikle elevenes skapende evner gjennom opplevelse og utøving.

I regi av Norsk kulturskoleråd ble det i 2003 utarbeidet en rammeplan (På vei til Mangfold) for kulturskolens faglige virksomhet. Denne rammeplanen har en grundig beskrivelse av kulturskolens formål og oppgaver og viser til ulike tiltak¹⁰. I tillegg til rammeplanen som fortsatt gjelder som styringsverktøy for kulturskolen, har Kunnskapsdepartementet gjennom «Skapende læring – strategi for kunst og kultur i opplæringen 2007-2010» lagt vekt på utviklingen av kulturskolen som lokalt ressurscenter og de muligheter som ligger i dette. I strategiplanen defineres lokalt ressurscenter ved følgende kulepunkt:

- Samarbeid med skoleledere i andre skoleslag for å realisere «Skapende læring».
- Faglig ressurs for barnehage, grunnskole og videregående opplæring.
- Bistå elever med å mestre kompetansemål i læreplaner i ulike fag.
- Samarbeid om ressurser.
- Samarbeide med organisasjoner med skolerettet virksomhet.
- Pedagogisk veiledning for aktiv bruk av DKS i undervisningen.
- Samarbeide med institusjoner for kunstuttrykk.

¹⁰ Dette dreier seg om tilpasset undervisning for alle interesserte, tverrfaglige prosjekter, elever møter profesjonelle kunstnere, vidt spekter av kunstuttrykk, ivareta bredde og kvalitet, elever som deltar i lokale kulturliv og konserter, utstillinger og forestillinger.

2.4.5 UNIVERSITETET I NORDLAND

Profesjonshøgskolen ved UiN var sterkt involvert i søknaden om å få Nasjonalt senter for kunst og kultur i opplæringen til Bodø og har også vært involvert i Bodøpiloten helt fra starten, fra administrativ side. Profesjonshøgskolen skulle også involveres i Bodøpiloten på flere måter. Ifølge handlingsplanen var intensjonen at Bodøpiloten skal bidra med følgende:

- Øke etter- og videreutdanningen i kunst- og kulturfagene på UiN i samarbeid med Bodø kommune og KKS.
- UiN skal forske på Bodøpiloten.
- Bistå ungdomsskoler og videregående skoler med informasjon om utdannings- og karrieremuligheter i kunstfagene.

Flere lærere ved de estetiske seksjonene drama og kunst og håndverk ved Profesjonshøgskolen har vært involvert, i tillegg til fakultetsdirektør for Profesjonshøgskolen.

2.5 FINANSIERING

Finansieringen av Bodøpiloten kan sies å ha vært et spleiselag mellom de involverte instansene. Nasjonalt senter for kunst og kultur i opplæringen har gått inn med egen arbeidstid, samt har bevilget en del midler blant annet til frikjøp av en lærer i en koordinatorrolle og til Universitetet i Nordland. KKS har også bevilget en del penger til barnehagene og skolene som har deltatt i piloten, som har gått til betaling for å leie inn eksterne fagpersoner fra blant annet kulturskolen og UiN.¹¹ Pilotbarnehagene og -skolene har ikke blitt tildelt en fast sum, men har altså fått innvilget et mindre beløp etter å ha søkt om midler knyttet til konkrete prosjekt som del av piloten. Bodø kommune har bidratt med egen arbeidstid, både i kommuneadministrasjonene og blant lærerne ute i skolene. Ingen som har deltatt i arbeidsutvalget har skrevet timer for dette. De involverte instanser har i tillegg brukt egne midler. Til eksempel har skolene brukt av egne ressurser for å lage lokale læreplaner i kunst og håndverk og musikk. Når det gjaldt utgifter til barnehagene i forbindelse med gjennomføringen av Bodøpiloten, delte KKS og Bodø kommune på disse.

2.6 INNHOLD OG OMFANG AV AKTIVITETER I BODØPILOTEN

Gjennom Bodøpiloten er det blitt gjennomført en rekke aktiviteter og tiltak i barnehagene og skolene som har deltatt. Nedenfor vil vi se nærmere på disse, fordelt etter barnehagene, grunnskolene og de videregående skolene. I neste kapittel vil vi komme nærmere inn på de ulike instansenes erfaringer med Bodøpiloten.

2.6.1 BARNEHAGENE

Barnehagene som har deltatt i Bodøpiloten, har gjennomført ulike tiltak. I tabellen nedenfor viser vi hvilke aktiviteter og tiltak som er blitt gjennomført i de ulike barnehagene, og hvem barnehagene har samarbeidet med. I tillegg har de fleste barnehagene hatt besøk av en person fra KKS som har hjulpet dem med å utarbeide en plan for sitt prosjekt.

¹¹ I 2013 ble det utbetalt omtrent 100 000 kroner fra KKS til å leie inn kunstnere i barnehagene og skolene som deltok i piloten.

Tabell 1 Gjennomførte aktiviteter i barnehagene som deltok i Bodøpiloten

Barnehage	Fokusområde	Aktiviteter i barnehagene	
		Gjennomført aktivitet	Samarbeidspartnere
Tusseladden	Fortellerkunst	Kurs i fortellerkunst og formidling. Prosjekt Eventyrskogen.	Forteller- konservator Eirin Edvardsen ved Nordlands-museum.
	Tegning	Tegnet svart/hvitt-bilder, utstilling på Galleri Bodøgaard	Utstilling i lag med Lillevollen barnehage
	Musikk	Opplæring i ukulele	Vågønes barnehage
Lillevollen	Fotografering	Fotografering (barn tar bilder) og utstilling i Galleri Bodøgaard	Profesjonell fotograf, Ronny Østnes
Bjerkhaug	Musikk	Prosjekt «Musikkskog» Musikkstunder med barn og personale	Kristin Hals Kummernes (musikkpedagog) fra Kulturskolen Gjenbrukssenteret
Vågønes	Drama Musikk	Dramatiserte «Trollfjell her Nord» og laget sanger	Ida Jørgensen (dramapedagog) fra Kulturskolen
Engmark	Drama Forming	Prosjekt «Uteliv kombinert med kunst, kultur og kreativitet»	Janne Vik Lossius (lektor i drama) og Mia Jensen (lektor i forming), UiN

Ved alle barnehagene har alle ansatte ifølge våre informanter fra barnehagene vært med å bestemme hva barnehagen skulle ha fokus på i Bodøpiloten. Man har også forsøkt å involvere hele personalgruppen i de tiltak som barnehagen har gjennomført. Når det gjelder utgifter knyttet til å leie inn eksterne fagpersoner så har KKS vært med å dekke utgifter for alle barnehagene. Med unntak av Tusseladden og Lillevollen barnehage, dekket KKS alle utgiftene (15 000 kr). For Tusseladden barnehage dekket KKS utgifter til reise og kost for fagpersonen fra Nordlandsmuseet og hvor museumet selv dekket lønnen. For Lillevollen dekket KKS deler av utgiftene ved å leie inn en profesjonell fotograf, men der også barnehagen selv betalte noe av utgiftene.

Tiltakene som er gjennomført i barnehagene er blitt dokumentert på flere måter. Alle har lagt inn informasjon om sitt prosjekt på KKS sin hjemmeside i ressursbasen. I tillegg har barnehagene dokumentert sine aktiviteter på litt ulik vis, alt etter hva som har vært fokus i prosjektet. Lillevollen barnehage har for eksempel ramme inn bilder som barna har tatt, Vågønes barnehage har laget sommershow for foreldre, Bjerkhaug barnehage har gjort lydopptak og laget film, mens Tusseladden barnehage har hatt sommerfest og utstilling på Galleri Bodøgaard sammen med Lillevollen barnehage. Engmark barnehage har løpende hengt opp bilder som barna har laget.

De ulike aktivitetene som har skjedd i barnehagene som en del av Bodøpiloten, er i noe ulik grad blitt videreført. Våre informanter fra barnehagene forteller, som vi kommer tilbake til, at de har lært mye av å delta i Bodøpiloten og har også endret egne holdninger til kunst- og kulturfagene, og blitt flinkere til «å tørre å dumme seg ut». På den måten videreføres prosjektene i barnehagene. Samtidig er det flere av barnehagene som også mer direkte vil jobbe videre med akkurat det temaområdet som var fokus under Bodøpiloten. For eksempel vil både Vågønes og Engmark barnehage fortsette å jobbe med drama ute.

2.6.2 GRUNNSKOLENE

Det er særlig i fagene musikk og kunst og håndverk, men også i enkelte valgfag, at Bodøpiloten har vært relevant. Det har visst seg vanskelig å gjennomføre en komplett kartlegging av aktiviteter i grunnskolene knyttet til Bodøpiloten. Dette delvis fordi det fremstår som uklart for flere av informantene i grunnskolen hvilke aktiviteter som kan relateres direkte til Bodøpiloten. Flere av skolene oppgir at de har benyttet prosjektet til å forsterke eksisterende satsinger og tiltak, som i ulik grad har blitt «heftet på» Bodøpiloten i prosjektperioden. I flere tilfeller opplever også informantene at kontakt, vektlegginger, og ideer for prosjektet har ført til tiltak og endringer i skolene uten at disse er gjennomført «med Bodøpiloten som overskrift», som en av informantene uttrykte det. Det er gjennomført intervjuer med totalt 5 informanter i grunnskolene, i tillegg til koordinator. Manglende respons på intervjuforespørslers fra 2 av de totalt 6 involverte grunnskolene har også begrenset kartleggingen av aktiviteter i grunnskolene.

Under følger en sammenfatning av de aktiviteter og tiltak som er identifisert gjennom intervjuene og dokumentgjennomgang, og som fremstår som direkte relatert til Bodøpiloten.

Tabell 2 Planlagte og gjennomførte aktiviteter ved grunnskolene som deltok i Bodøpiloten

Aktiviteter i grunnskolene		
<i>Planlagt</i>	<i>Gjennomført</i>	<i>Videreført</i>
Utvikle lokale læreplaner i musikk og kunst og håndverk fra 1.-10. trinn.	Østbyen, Aspåsen og Bankgata.	Videreføres
Praksiskurs, konserter og informasjonstiltak for elever og lærere på ungdomstrinnet.	Bodin Videregående Skole (praksiskurs) og Bodø Videregående skole (konserter).	Videreføres
Bruk av lærere fra videregående opplæring i kompetanseheving for lærere i grunnskolen	Praksiskurs hos Bodin Videregående skole, Bruk av lærer fra Bodin VGS i dagskurs.	Praksiskurs videreføres
Kunst i Naturen (KIN)	Hunstad	Videreføres årlig
KROM (Teaching artist)	Østbyen	Videreføres
Elevforestilling	Hunstad	Videreføres
Prosjekt sang og dans	Hunstad	Videreføres
Kulturlek i SFO	Østbyen og Grønnåsen	

I de kvalitative intervjuene fremstår omfanget av og antall konkrete aktiviteter i grunnskolene direkte knyttet til Bodøpiloten, som svært ulikt fordelt. For eksempel oppgir en informant fra grunnskolen at de ikke har gjennomført konkrete aktiviteter på sin skole direkte knyttet til Bodøpiloten. I flere av grunnskolene oppgis det at flere aktiviteter var forespeilet eller planlagt ved prosjektstart, uten at disse har blitt noe av. Årsakene til at forespeilede og planlagte aktiviteter ikke har materialisert seg er i de fleste tilfeller uklare for informantene i grunnskolene, men antas å ha sammenheng med manglende oppfølging og manglende ressurser.

Det er imidlertid også ulikt hvorvidt informantene i grunnskolen oppgir gjennomføringen av nye aktiviteter i deres skoler som en ønsket målsetting for deltagelse i prosjektet. Som tidligere nevnt oppgir for eksempel flere av skolene et opprinnelig ønske om å benytte Bodøpiloten til å forsterke og synliggjøre det «vi allerede gjør».

Særlig i sentrumsskolene (Østbyen, Asphaugen og Bankgata) fremheves ønsket om bedret samhandling mellom barneskoletrinnene og ungdomsskoletrinnene, og utarbeidelsen av felles lokale læreplaner, som den viktigste målsettingen med prosjektet. De kvalitative intervjuene viser også at det er i disse sentrumsskolene det har vært knyttet mest aktivitet til Bodøpiloten i prosjektperioden. Flere av de øvrige skolene oppgir å ha en følelse av å ha falt noe ut av prosjektet underveis.

De ulike aktivitetene i grunnskolene knyttet til Bodøpiloten har i ulik grad blitt videreført i skolene. Til tross for svært ulikt omfang av aktiviteter knyttet til Bodøpiloten oppgir likevel samtlige av de intervjuede informantene i grunnskolene at prosjektet, på ulike måter, har lyktes i å styrke posisjonen til kunst- og kulturfaget i deres skoler. For eksempel nevnes økt intern kompetansedeling, eksempelvis mellom lærere på ulike trinn, som en konsekvens av prosjektet flere steder. Flere av aktivitetene hvor skolene har hatt bistand fra eksterne kunstnere, i gjennomføring eller gjennom kurs, videreføres også i ulike former på skolene. Informantene oppgir imidlertid at aktiviteter som «KROM – Kropp i rom» og Kunst i Naturen (KIN) endrer form og innhold etterhvert som de videreføres uten bruk av profesjonell bistand.

De lokale læreplanene i musikk, kunst og håndverk som er utarbeidet gjennom Bodøpiloten er tatt i bruk ved flere av skolene. Det er imidlertid også i videreføringen av planene et klart skille mellom de tre sentrumsskolene, og de øvrige tre grunnskolene. Mens sentrumsskolene i hovedsak opplever disse som gode og anvendbare, oppgir flere av de øvrige grunnskolene at planene oppleves som mindre relevante og gjennomførbare for dem. Flere oppgir likevel at planene har bidratt til ideer som, ofte med tilpasninger, er tatt i bruk.

2.6.3 DE VIDEREGÅENDE SKOLENE

De to videregående skolene som inngår i Bodøpiloten har hatt et noe forskjellig fokus. Bodø vg skole har jobbet med rekruttering som område i Bodøpiloten, mens Bodin har hatt et hovedfokus på informasjon og rekruttering, samt kompetanseheving. I tabellen under gis en oversikt over de tiltak eller aktiviteter de to videregående skolene planla å gjennomføre og hvilke de ved prosjektslutt *har* gjennomført.

Tabell 3 Planlagte og gjennomførte aktiviteter ved Bodø vgs og Bodin vgs som del av Bodøpiloten

Bodø vg			Bodin vg		
Planlagt	Gjennomført	Videreført	Planlagt	Gjennomført	Videreført
Huskonsert på ungdomsskoler og på Gimle med elever fra MDD.	Gjennomføres årlig ved seks grunnskoler	Ja	Minikurs for elever i ungdomsskolen.	Gjennomføres to ganger årlig.	Ja

Begge aktivitetene ved de to ulike videregående skolene gjenspeiler målsettingen om å bedre rekrutteringen til de estetiske fagene. Informanter fra begge skolene understreker at ambisjonsnivået ved deres aktiviteter knyttet til prosjektet har sammenheng med tilgjengelige tid og ressurser, og at det har vært viktig å knytte Bodøpiloten til eksisterende satsinger for å unngå ekstra belastning. Det har derfor vært viktig for dem at Bodøpilotens prosjektledelse lydhøre for å inkludere mål og tiltak knyttet til rekruttering.

Flere av informantene understreker at de videregående skolene er i en særstilling sammenlignet med grunnskolene når det gjelder tilgang til kompetanse i de estetiske fagene. De to videregående skolene har derfor i større grad enn grunnskolene vært ansett som potensielle bidragsytere i prosjektets målsetting om økt kompetanseutvikling. Fokuset på kompetansedeling har i midlertid vært klart størst ved Bodin videregående skole, mens Bodø videregående skole har hatt et mer ensidig fokus på rekruttering gjennom konserter i ungdomsskolene.

Mens Bodø videregående skole har satset på rekruttering gjennom å selv besøke ungdomsskolene, har Bodin videregående satset på å øke rekrutteringen gjennom å invitere potensielle elever fra ungdomsskolen til seg for gjennomføring av «Minikurs», hvor elevene får praktiske kurs som innføring i hva skolen kan tilby. I tråd med målsetting om å også bidra til kompetansedeling, har Bodin videregående skole i sammenheng med «minikursene» også forsøkt å invitere med lærere fra grunnskoletrinnene, for å gjennomføre kursing i praktiske ferdigheter samtidig som elevene gjennomførte sine opplegg. Dette har imidlertid vist seg vanskelig, ettersom få grunnskolelærere har hatt anledning til å følge med elevene til Bodin for å delta på slike kurs.

I ett tilfelle har også Bodin videregående skole bidratt til kompetansedeling gjennom å gjennomføre kurs i praktiske ferdigheter knyttet til estetiske fag for lærere i grunnskolen. Ved særlig Bodin videregående understrekes det fra flere hold at det har vært stor vilje til å gjennomføre flere aktiviteter knyttet til målsettingen om kompetansedeling. Både manglende ressurser og manglende respons fra grunnskoleaktørene/Bodø kommune oppgis som årsaket til at man gjennom prosjektet ikke har lyktes å gjennomføre flere kompetansedelende tiltak i regi av de videregående skolene.

Informantene i de videregående skolene opplyser at både Huskonsertene og Minikursene vil bli videreførte.

2.7 SAMMENDRAG

Bodøpiloten ble igangsatt våren 2012 med bakgrunn i et nasjonalt politisk ønske om å styrke kunst og kultur i opplæringen. KKS har vært initiativtager, i samarbeid med Bodø kommune, Nordland Fylkeskommune og Universitet i Nordland. Disse fire institusjonene har vært representert i Bodøpilotens styringsgruppe, og arbeidsutvalg. Samarbeidet er forankret i en samarbeidsavtale mellom disse fire, med varighet fra februar 2012 til desember 2015. Gjennom prosjektet er det videre inngått samarbeidsavtaler med barnehager, grunnskoler, Nordlandsmuseet, Kulturskolen og lokale kunstnere.

Formålet med Bodøpiloten har vært å styrke kunst- og kulturfagene i skolene og barnehagene. I handlingsplanen for Bodøpiloten pekes det på fem hovedsatsingsområder: kompetanseutvikling, styrking av/videreutvikle kulturskolens rolle som lokalt ressurscenter, utarbeide lokale læreplaner, årsplaner og fagplaner, ha fokus på det flerkulturelle og internasjonale Bodø, samt formidling. I satsingene har utviklingen av modeller for samhandling mellom barnehage og skole og kunst- og kulturinstitusjoner i nærmiljøet vært et viktig mål. Gjennom slikt samarbeid skal forholdene legges til rette for økt kompetanse- og ressursdeling mellom de ulike aktørene i kommunen. Arbeidsmetodene utviklet gjennom prosjektet har også hatt som mål å kunne videreføres som del av den ordinære virksomheten.

Gjennom oppfordringer og presentasjoner av prosjektet har barnehagene og grunnskolene selv søkt om deltagelse i prosjektet. Totalt har 5 barnehager og 6 grunnskoler deltatt i Bodøpiloten. I tillegg har begge videregående skoler i Bodø deltatt i prosjektet. Kulturskolen i Bodø, som DKS Bodø er organisatorisk underlagt, har i tillegg vært en viktig samarbeidspartner i piloten. Universitet i Nordland ved Profesjonshøgskolen har også vært involvert helt fra starten av prosjektet, og skulle ifølge handlingsplanen både bidra aktivt inn gjennom kompetansehevende tiltak og følgeforske satsingen. Finansieringen av Bodøpiloten har i hovedsak vært organisert som et spleiselag mellom de involverte aktørene, selv om KKS har vært med å betale for innleie av eksterne fagpersoner til barnehagene og skolene.

Skolene og barnehagene har selv vært sentrale i utformingen av aktiviteter og målsettinger i sine institusjoner. Dette har medført til dels svært ulik aktivitetsnivå og satsinger i særlig pilotskolene. For flere har det vært viktig å la allerede pågående satsinger inngå i piloten, målforståelsen i prosjektet har derfor også vært noe ulikt fordelt. Aktivitetene i pilotskolene ser i stor grad ut til å bli videreført også etter Bodøpilotens avslutning, men ofte i modifisert form.

3 MÅLOPPNÅELSE I BODØPILOTEN

Som utdypet i forrige kapittel har den overordnede målsetningen med Bodøpiloten vært å styrke samarbeidet rundt kunst og kultur i opplæringen i barnehagene og skolene. Et av hovedspørsmålene i evalueringen har vært i hvilken grad man har nådd målsetningene med piloten. Vi vil i dette kapitlet se nærmere på hva man har oppnådd og også hva som eventuelt er tatt inn i ordinær drift. Samarbeid diskuteres i neste kapittel. Følgende områder vil bli drøftet nedenfor:

- Kompetanseutvikling
- Styrking av og videreutvikling av kulturskolens rolle som lokalt ressurscenter
- Utarbeiding av lokale læreplaner, årsplaner og fagplaner i skolene
- Fokus på det flerkulturelle og internasjonale Bodø

Vi vil aller først diskutere hvordan de ulike involverte instansene vurderer måloppnåelsen i piloten, blant annet med tanke på kompetanseutvikling hos barnehagene og skolene som har deltatt. Et av målene med Bodøpiloten har nettopp vært kompetanseutvikling. I evalueringen har vi sett nærmere på hvorvidt målet om kompetanseheving er nådd og eventuelt på hvilken måte, samt utfordringer knyttet til utvikling av kompetansen. Deretter diskuterer vi hvorvidt og eventuelt på hvilken måte kulturskolens rolle som lokalt ressurscenter er blitt styrket. Videre ser vi nærmere på hvorvidt Bodøpiloten har hatt fokus på det flerkulturelle Bodø, og hvilken overføringsverdi piloten har og hvordan man har jobbet med formidling. Aller først vil vi imidlertid kort sammenfatte hvordan KKS og arbeidsutvalget for piloten vurderer innholdet i og gjennomføringen av Bodøpiloten.

3.1 NASJONALT SENTER FOR KUNST OG KULTUR I OPPLÆRINGEN OG ARBEIDSUTVALGETS VURDERING AV MÅLOPPNÅELSE

KKS har hatt et overordnet ansvar for Bodøpiloten og har også ledet arbeidsutvalget (AU). Ansatte ved senteret har som nevnt tidligere, hatt flere ulike oppgaver underveis i gjennomføringen av piloten, slik som å veilede pilotbarnehagene og arrangere seminar sammen med blant annet universitetet. Et eksempel her er dialogseminaret «Fremtidsskolen» som ble arrangert vinteren 2013 for lærerne.

Vi har intervjuet leder for KKS og flere medlemmer av arbeidsutvalget for Bodøpiloten, både samlet og hver for seg. Arbeidsutvalget¹² synes de har fått til mye i piloten, og langt på vei har nådd målsetningene. De trekker særlig frem følgende forhold:

- Et stort flertall av tiltakene i handlingsplanen for piloten er gjennomført.
- Kulturskolen som lokale ressurscenter er blitt styrket.
- Det er utviklet lokale læreplaner ved tre grunnskoler i Bodø.
- Man har lyktes med å øke fokuset på samarbeid rundt kunst og kultur i opplæringen mellom ulike instanser, og har til en viss grad lyktes med å formalisere samarbeidet.

¹² Når vi videre i teksten refererer til hva arbeidsutvalget mener, inkluderer vi også leder for KKS.

KKS er i tillegg blitt bedre kjent med fagsiden innen kunst og kultur på Universitetet i Nordland, og har fått et bedre innblikk i DKS, både kommunalt og fylkeskommunalt. Leder for KKS uttrykker det slik: *Vi er blitt bedre kjent med hva de ulike instansene kan bidra med.* Ifølge henne er dette positivt med tanke på hvordan senteret kan bidra til å øke kvaliteten på kunst og kultur i opplæringen.

Arbeidsutvalget trekker frem flere forhold som de mener har hatt betydning for at de har lyktes med piloten, og som vil være viktig for å klare å fortsatt bedre samarbeidet og øke fokuset på kunst og kultur i opplæringen i skoler og barnehager. Dette dreier seg blant annet om:

- Holdninger hos ledelsen, både sentralt i kommunen, men også på den enkelte skole og barnehage. Vi må *ut av silotenkningen*, som en av informantene sier.
- Bodøpiloten og satsingen på kunst og kultur i opplæringen må forankres i «toppen» hos alle samarbeidspartnerne.

I tillegg understrekes det at sammensetningen av arbeidsutvalget, hvor alle involverte samarbeidspartnere i Bodøpiloten har vært representert, har vært god. Det blir også påpekt at den viktigste oppgaven til arbeidsutvalget har vært å sørge for fremdrift i prosjektet. Hvis noe skulle vært gjort annerledes i gjennomføringen av Bodøpiloten skulle, ifølge arbeidsutvalget, fagsiden ved UiN vært koblet til arbeidsutvalget tidligere. Våre informanter gir også uttrykk for at Bodø kommune kunne ha vært *tettere på*, som de sier. Når det gjelder opplevde utfordringer underveis i prosjektperioden knyttet til de ulike instansene, pekes det på at det tok litt tid før barnehagene som var med i piloten, klarte å lage konkrete tiltaksplaner, men at dette ble bra etter at det ble laget maler for hvordan de skulle se ut og gitt tilbakemeldinger på tiltaksplanene. Det ble også besluttet underveis i prosjektperioden å se bort fra enkelte av målene i handlingsplanen, deriblant å skulle klare å få til et formalisert samarbeid mellom barnehagene og skolene.

Ifølge arbeidsutvalget er en sentral utfordring ved Bodøpiloten nå knyttet til hvorvidt og i hvilken grad den kan videreføres. Dette dreier seg blant annet om prioriteringer i kommunen, men også hvorvidt ledelsen på skolene og i barnehagene ønsker å satse på kunst og kultur i opplæringen. Et viktig spørsmål her er hvordan man kan lykkes med å legge til rette for at det kan bli enklere å opprette såkalte delte eller kombinerte stillinger, hvor lærere kan være tilknyttet både skolene og kulturskolen eller UiN. Dette kommer vi tilbake til i avslutningen.

3.2 BARNEHAGENE

3.2.1 BEGRUNNELSE FOR DELTAKELSE OG ERFARINGER MED OPPSTARTEN I PROSJEKTET

Barnehagene ønsket å delta i Bodøpiloten av flere grunner. De fikk invitasjon til å være med og meldte seg på fordi de tenkte at det kunne være inspirerende og lærerikt for dem. En av barnehagene hadde holdt på med entreprenørskap i noen år og syntes Bodøpiloten passet godt med de planene barnehagen allerede hadde. En annen barnehage hadde hatt uteliv som satsingsområder, og ønsket å bli bedre på kunst og kultur knyttet til uteliv.

Barnehagene hadde i liten grad klare forventninger til hva de kunne få ut av Bodøpiloten. Dette skyldtes, som vi kommer tilbake til, at barnehagene opplevde det uklart i begynnelsen hva Bodøpiloten skulle være, som en styrer uttalte: *Det var uklart hva dette skulle være for noe.* Det medførte også at ikke alle ansatte i barnehagene var like engasjerte i starten. I flere av barnehagene var det styrer som var pådriver for at barnehagen skulle bli med i piloten, men de ansatte var likevel med å ta avgjørelsen.

KKS arrangerte sammen med barnehagekontoret i Bodø et kick off-seminar på universitetet for alle pilotbarnehagene. Våre informanter fra barnehagene opplevde likevel den første perioden av prosjektet som noe uklar. Det blir blant annet påpekt at organiseringen av prosjektet var for løs. Flere mener også at det uklart hva som ble forventet av barnehagene i begynnelsen og hva barnehagene kunne forvente av KKS og kommunen. *Alt var litt diffust,* som en informant sier. En annen uttrykte det på denne måten: *Vi visste ikke hva vi gikk inn i, eller hva som krevdes av oss. Derfor ble det vanskelig å ta ned.* Dette gjort at prosjektet opplevdes noe famlende i begynnelsen. Samtidig gir flere uttrykk for at siden Bodøpiloten nettopp skulle være et pilotprosjekt var noe av hensikten at «veien skulle bli til mens man går». Informantene understreker at de etter hvert fikk en større forståelse for hva de kunne gjøre i piloten. Gjennom deltakelse i nettverksmøtene ble det stilt krav til barnehagene om å utarbeide tiltaksplaner. Deltakerne fra barnehagene fikk også derfra den hjelpen de trengte. Noen av barnehagene fikk også besøk av koordinator fra KKS som hjalp dem med å komme frem til hva de skulle satse på.

3.2.2 TILTAKSPLANER OG EVALUERINGER

Barnehagene ble tidlig utfordret til å lage en tiltaksplan for hva de ønsket å gjøre i prosjektet. De ble da nødt til å konkretisere mål, noe som opplevdes utfordrende for flere, samtidig som de forteller at det var bra. Her fikk de mulighet til tilpasse målene sin barnehage, uten at mål eller tiltak bestemt av andre skulle gjelde for dem. Alle barnehagene opplevde det som nevnt, utfordrende å skulle lage tiltaksplaner i begynnelsen, men etter at det ble laget en mal for planene og de også fikk råd og veiledning underveis, opplevdes det enklere. Det ble videre forventet at barnehagene leverte skriftlig evaluering underveis i pilotprosjektet. Informantene forteller at de ansatte i barnehagene ikke har vært vant til «å jobbe skriftlig», som de sier, og syntes derfor dette var utfordrende. En av barnehagestyrerne sier det slik: *Vi er vant til å jobbe praktisk.*

I noen av barnehagene var alle ansatte med på å utforme og skrive tiltaksplanene og evalueringene, og hvor styreren fungerte som sekretær. I enkelte andre barnehager var det noen få ansatte som tok seg av skrivingen. Det understrekes likevel at alle ansatte, også i disse barnehagene, ble involvert og fikk være med å bestemme hva som skulle stå i tiltaksplanen og evalueringene. Informantene understreker at tiltaksplanene ble laget ut fra de behovene som barnehagene hadde, noe de syntes var fint. Enkelte informanter syntes det var mye «pirk» når det gjaldt tilbakemeldingene på tiltaksplanene fra KKS og barnehagekontoret i kommunen, som tok litt av motivasjonen fra de ansatte som hadde skrevet dem. Når det gjaldt evalueringene så syntes våre informanter fra barnehagen at det var positivt at noen andre leste over disse og ga tilbakemelding. Det gjorde at evalueringene ble bedre etter hvert.

3.2.3 OPPLEVELSE AV MÅLOPPNÅELSE

Barnehagene som deltok i Bodøpiloten, har noe ulike erfaringer med organiseringen av og innholdet i piloten, samtidig er de alle enige i at barnehagen har hatt utbytte av å være med og at de ansatte er blitt styrket når det gjelder kompetanse på de områdene de ønsket å fokusere på. Det dreide seg om musikk, drama, fortellerkunst, tegning og fotografering. I tillegg har de fleste også hatt et fokus på dokumentasjon av det som barna lager eller gjør. Uttrykk som «*Jeg er glad for at vi var med*» og «*det har vært en kjempeerfaring*», var det flere som kom med under intervjuene.

Barnehagene synes i all hovedsak de har nådd målene de satte seg i tiltaksplanen. Det pekes på at de ansatte har fått økt kunnskap på ulike områder. Barnehagene har langt på vei lyktes med å involvere alle ansatte, noe som de ser på som viktig for å klare å videreføre arbeidet. Det pekes også på at de ansatte i barnehagene, gjennom å delta i Bodøpiloten, er blitt inspirert til å fortsette å ha fokus på og jobbe med kunst og kultur i barnehagen. Flere av informantene syntes også at barnehagen fikk mye ut av ressursene de ble tildelt fra KKS, og da særlig der hvor man lyktes å spre midlene ut over et lengre tidsrom ved å ha eksterne fagpersoner inne i barnehagene regelmessig over tid. En av informantene fra en av de største barnehagene som deltok i piloten, og hvor de jobbet i lag på flere avdelinger med musikk, forteller:

Det har vært samlende og lærerikt å ha et felles fokus på alle avdelingene i barnehagen. Mye fokus på fagområdet kunst, kultur og kreativitet i prosjektperioden, med mange refleksjoner rundt målsettinger og innhold.

Samtidig var det enkelte informanter fra barnehagene som ga uttrykk for at de var usikre på hvor mye av det som barnehagene hadde fått til, som Bodøpiloten kunne «gis æren for», for en sier:

Jeg synes ikke vi har fått så mye ut av prosjektet. Synes de (personalet) har gjort det som de alltid har gjort i barnehagen og klarer ikke å se at de har bidratt med noe til Bodøpiloten.

Likevel understreker denne informantene at det var fint at barnehagen fikk delta i Bodøpiloten, og legger til: *Det har ikke vært bortkastet!*

En informant fra en av de største barnehagene som deltok i Bodøpiloten, forteller at de ansatte følte at de hadde mislyktes med det som de skulle gjøre i piloten fordi det «dabbet av» etter forholdsvis kort tid, noe de delvis forklarer med at de brukte opp midlene fra KKS med en gang. De legger likevel til at de etter hvert så at de kanskje hadde fått til noe. Blant annet så de at barna hadde lært noe, og personalet hadde fått faglig påfyll.

3.2.4 KOMPETANSEUTVIKLING I BARNEHAGENE

I de fleste barnehagene ble det i begynnelsen gjort en kartlegging av hvilken kompetanse personalet i barnehagene selv har på ulike områder knyttet til kunst og kultur. Et sentralt spørsmål i kartleggingen var: «Hva kan vi og hva kan vi bli bedre på?» Flere av barnehagene forteller at de har mye kompetanse selv, selv om ingen av barnehagene er veldig gode på alle områder innenfor kunst- og kulturfeltet. Enkelte av informantene forteller at barnehagen ikke har vært så god på dette området tidligere. Det er imidlertid ikke laget kompetanseutviklingsplaner for de ansatte på bakgrunn av kartleggingen. Det oppleves også flere steder utfordrende å få de ansatte til å ville ta i bruk den kompetansen de har. I flere av barnehagene tok man utgangspunkt i kompetansekartleggingen og ønsker gjennom Bodøpiloten å styrke barnehagen på områder hvor man så at barnehagen kunne trenge påfyll av ekstra kompetanse.

Våre informanter fra barnehagene er enige om at barnehagene gjennom å ha deltatt i Bodøpiloten er blitt tilført mer kompetanse. Dette dreier seg for det første om at ansatte fra blant annet kulturskolen, UiN og Nordlandsmuseum har vært inne og kurset eller veiledet personalet på ulike tema. Det dreier seg også om at barnehagene, blant annet gjennom et kveldskurs på Universitetet, har fått et større fokus på og blitt flinkere til å dokumentere det som barna gjør. Informantene fra barnehagene synes temakveldene ved UiN var veldig nyttige.

Barnehagene har mye kompetanse om barn, aktiviteter og tilrettelegging. Våre informanter mener at det derfor er viktig at eksterne samarbeidspartnere som leies inn, også kan jobbe med barn. Kunstnere må altså «forstå barn», i tillegg til å være flinke på sitt felt. Det blir samtidig understreket at flere av fagpersonene som ble leid inn, deriblant en musikkpedagog og fotograf, klare å se og ivareta barna på en god måte.

Barnehagene valgte som nevnt, noe ulike områder som de ønsket å fokusere på i Bodøpiloten. Det ble satt i gang prosjekter knyttet til disse ulike områder, for eksempel ble det i en barnehage jobbet fortellerkunst ved at personalet og barna gjennomførte et prosjekt som het «Trollfjell her Nord». Barnehagene brukte ressursene de fikk gjennom å delta i Bodøpiloten til å leie inn ekstern kompetanse som kunne knyttes til det området de ønsket å satse på, enten det var musikk, drama fortellerkunst osv. Vi ser nedenfor nærmere på noen eksempler fra enkelte barnehager:

Ved *Vågønes barnehage* viste kompetansekartleggingen at barnehagen hadde mye kompetanse på musikk og friluftsliv. De ønsker derfor i Bodøpiloten å bli dyktigere på det dramafaglige. Dramatisering har vært et satsingsområde i denne barnehagen også tidligere. En dramaturg fra kulturskolen hadde så workshop blant de ansatte i barnehagen. Personalet tilegnet seg kunnskap om dramaforløp og å være lærer i rolle, og fikk utøve dette i praksis. Vår informant fra *Bjerkhaug barnehage* forteller at de alltid har holdt på med kunst og kultur. De ville nå gjøre noe mer på musikk, og «få påfyll og bli inspirert». De leide derfor inn en musikkpedagog fra kulturskolen som veiledet de ansatte i musikk- og lydaktiviteter. Barna fikk også lære å spille på ulike instrumenter og lage instrumenter. Barnehagen fikk på den måten tilført ny kompetanse. *Tusseladden barnehage* fikk 70 timer med veiledning og kursing av barnehagepersonell i fortellerkunst. Også barna fikk lære mye nytt. Vår informant fra *Tusseladden* forteller at personalet har utviklet sin formidlingskompetanse og

fortellerlyst. Også barna har blitt flinkere til å fortelle, og bruke fantasi og kreativitet. *Det har vært kjempenyttig, som vår informant sier.*

Våre informanter fra barnehagene var enige om at samarbeidet med eksterne fagpersoner har vært inspirerende og lærerikt for barnehagen. De har fått konkrete tips om hvordan barnehagen bedre kan jobbe med for eksempel drama og fortellerkunst, også med fokus på hvordan dette kan gjøres ute. Vi ser også at flere av barnehagene har klart å bruke kompetanse de allerede har i barnehagen til å utfylle kompetansen de er blitt tilført gjennom Bodøpiloten. Blant annet har man i Vågønes barnehage brukt musikkpedagog som er i barnehagen og laget sanger til dramatiseringen som barnehagen fikk hjelp til fra en dramaturg fra Bodø kulturskole. I en annen barnehage deltok to fagpersoner på to planleggingsdager, noe de syntes var lærerikt og inspirerende.

Barnehagene har også fått bedre oversikt over hvilken kompetanse kulturskolen har og har fått oversikt over hva det vil koste å leie inn fagpersoner fra kulturskolen. Våre informanter fra barnehagene synes ikke det koster mye, men flere peker på at de likevel sannsynligvis i liten grad vil benytte seg av denne muligheten, ettersom barnehagene har begrenset med ressurser, samt at de har egen kompetanse på flere områder. En av informantene peker på at *det må være ønsket av leder, hvis ikke blir det ikke prioritert.*

Flere av informantene fra barnehagene trekker frem at barnehagen gjennom å delta i Bodøpiloten er blitt bedre på å dokumentere. De har lært nye måter å dokumentere på, noe de vil ta med seg videre. Enkelte forteller også at barnehagen har lært å bruke internett bedre (hente melodier, garageband – ta opp musikk osv.). Flere av informantene trekker frem temakveldene i regi av Universitetet i Nordland som positive. De ble arrangert en gang i halvåret. Alle ansatte fra barnehagene som deltok i Bodøpiloten kunne delta.

3.2.5 ANDRE POSITIVE SIDER VED BODØPILOTEN

Våre informanter fra barnehagene trekker frem enkelte andre forhold ved Bodøpiloten som de mener har vært positive. Dette dreier seg blant annet om at aktivitetene de har gjennomført har engasjert ungene. De har også fått positive tilbakemeldinger fra foreldrene. I prosjektet har flere barnehager klart å ivareta barn med spesielle behov, selv om det ikke har vært et spesielt fokus på det i pilotprosjektet. Gjennom å delta i Bodøpiloten har barnehagene videre fått styrket samarbeidet rundt kunst og kultur i barnehagene. De har blitt flinkere til å jobbe på tvers av avdelingene og lært av hverandre. Andre forhold som trekkes frem er:

Barnehagene har fått bestemme innholdet i prosjektet selv

Det har opplevdes positivt at barnehagene selv har fått være med å bestemme innholdet i sin del av prosjektet. De har med andre ord ikke opplevd at noen har bestemt hva de skulle holde på med og hvordan de skulle gjøre det. Barnehagene har fått frihet til selv å utforme sitt eget prosjekt tilpasset de planene som foreligger.

Barnehagene er fornøyd med oppfølgingen fra prosjektet

Barnehagene har opplevd å få god oppfølging og hjelp til å avklare hva de skulle satse på og til å lage tiltaksplanene fra KKS og barnehagekontoret i kommunen. Våre informanter synes

de har samarbeidet godt med KKS og barnehagekontoret, og har hatt kontaktpersoner som de kunne kontakte ved behov for hjelp.

Fokus på barns medvirkning

Bodøpiloten setter fokus på barns medvirkning og det mener informantene fra barnehagene er bra. De stiller samtidig spørsmål ved i hvilken grad veldig detaljerte tiltaksplaner fremmer barns medvirkning. Det har mye diskusjon i barnehagene om akkurat dette temaet. Flere synes det kan være vanskelig å finne den riktige balansegangen mellom barnas mulighet for medvirkning i barnehagen og planlegging fra de voksnes side. Flere ansatte opplevde det derfor noe utfordrende å jobbe med detaljerte tiltaksplaner. Hvis de f.eks. har planlagt en aktivitet, men så vil barna gjøre noe annet. De forteller at de er ikke vant til å jobbe slik, og understreker at de må ta ungenes ønsker på alvor.

3.2.6 HVA TREKKES FREM SOM SUKSESSKRITERIER?

Våre informanter fra barnehagene, som alle har vært sterkt involvert i Bodøpiloten fra barnehagens side, og hvor de fleste har deltatt i nettverksgruppemøtene underveis, trekker frem flere forhold som de mener er viktige for å lykkes med prosjekter knyttet til kunst og kultur i barnehagene. Nedenfor sammenfatter vi disse:

- Det er viktig å klare å involvere hele personalgruppen. Det må jobbes med at alle ansatte får et eierforhold til prosjektet. Hvis alle ansatte er positive til kunst- og kulturfaget og ønsker å være med er det større sjanse for å lykkes. For å klare å involvere alle ansatte er det blant annet viktig at det diskuteres og bestemmes i lag hva barnehagen skal satse på. Det er også viktig at personalgruppen lærer det samme gjennom opplæring i barnehagene eller kurs andre steder hvor alle ansatte deltar.
- Det er viktig med konkrete planer – at man er mest mulig konkret på hva som skal gjøres, hvordan, når og av hvem.
- Noen av barnehagene, deriblant Vågønes barnehage, valgte å få fordelt timene med eksterne ressurspersoner over lengre tid, for eksempel ett år. Det gjorde at barnehagen ble fulgt opp og klarte å holde på med dette over tid. Ved å få opplæringen fordelt litt over tid var det også lettere å holde på motivasjonen, få påfyll og bli inspirert underveis, samtidig som de ansatte har noen de kan spørre om råd.
- Nettverksgrupper hvor ledere/ansatte fra barnehagene kan få komme sammen for å utveksle erfaringer og får diskutere opplevde utfordringer, er noe alle mener har vært viktig for å lykkes.
- Ved å ta utgangspunkt i og bruke «det enkle», for eksempel skogen utenfor barnehagen eller «søppel» som kan bli til instrumenter, er det lettere å videreføre arbeidet etter at prosjektperioden er over.
- Det er viktig at prosjektet ikke bare «henger» på én person. Det blir veldig sårbar dersom denne personen blir syk eller slutter i jobben. Flere ansatte må med andre ord sammen ha et hovedansvar i barnehagen.
- Flere peker på at det er viktig med jevnlig oppfølging dersom barnehagene skal klare å holde «trykket oppe». Barnehagene må med andre ord ikke bli overlatt til seg selv.

3.2.7 OPPLEVDE UTFORDRINGER

Under samtalene med ansatte fra barnehagene stilte vi også spørsmål om hvorvidt det var noe som hadde opplevdes utfordrende i forbindelse med deltakelsen i Bodøpiloten og om det var noe de skulle ønske hadde vært annerledes eller som de kunne ha gjort annerledes. Våre informanter fra barnehagene trekker frem ulike forhold som de har opplevd utfordrende underveis i Bodøpiloten eller i etterkant. Flere av disse punktene diskuterer vi mer inngående andre steder i kapitlet. Utfordringene dreier seg om:

- Pilotbarnehagene har i liten grad lyktes med å samarbeide på tvers av barnehagene, heller ikke med andre barnehager og eller skoler i kommunen. Dette diskuterer vi nærmere i neste kapittel.
- En utfordring som enkelte barnehager opplevde, var å klare å holde «trykket oppe», som de sier. Ved en av barnehagene «dabbet det litt av» i den siste perioden, som styreren forteller, noe som blant annet skyldtes at en av de ansatte som hadde fulgt arbeidet med Bodøpiloten ble syk, og da ble alt satt litt «på vent» og *det skled litt ut*, som hun sier. Den ansatte som ble syk, hadde hatt en samlende koordinerende funksjon og de ansatte syntes det var vanskelig å se hvordan de skulle jobbe videre med Bodøpiloten. I en annen barnehage avtok engasjementet forholdsvis tidlig fordi ressursene til å leie inn ekstern kompetanse ble brukt opp helt i starten av prosjektet. Barnehagene var da ikke klar over at de ikke kom til å bli tilført mere ressurser, og angret i ettertid på at de brukt alt i begynnelsen. De savnet å kunne få inn fagfolk underveis i prosjektet. En annen grunn til at det kan være vanskelig å holde fokuset på prosjektet ved like hele tiden i barnehagene er at det samtidig skjer mye annet.
- Flere av barnehagene opplevde den første tiden at det var utfordrende å lage tiltaksplanene som ble krevd fra dem. Det dreide seg blant annet om å vite hvordan de skulle formulere seg. Det ble ifølge våre informanter for teoretisk for mange av de ansatte. En av dem forslår for oss at en idé kan være å lage flere, men kortere tiltaksplaner. Barnehagene klarte etter hvert å få til å lage tiltaksplanene, etter å ha fått hjelp fra KKS og barnehagekontoret i kommunen. Dette diskuterer vi ovenfor.
- En utfordring er å klare å engasjere alle ansatte, særlig i barnehager med mange ansatte og flere avdelinger, både for små og store barn. Planene og arbeidet med å implementere prosjektet har med andre ord ikke vært godt nok i alle barnehagene. Enkelte barnehager opplevde det utfordrende at ikke alle ansatte var like positive til Bodøpiloten. I begynnelsen var det i flere barnehager vanskelig å dra med seg personalet. Noen syntes det var ille å skulle være med i et prosjekt som er drevet av andre, som en informant sier: *Det er ikke kultur for å gjøre det de blir pålagt. De ansatte vil være fri.* Det var derfor ekstra viktig at beslutningen om å bli med var forankret i hele personalgruppen, og at de ansatte var med på å utforme tiltaksplanen. En informant fra en av barnehagene syntes det var mest utfordrende å få med småbarnsavdelingen.
- En av barnehagene brukte opp alle pengene i løpet av noen måneder på å leie inn en profesjonell kunstner over en kortere periode. Dette gjorde det vanskelig å jobbe videre i piloten. I ettertid er informanten fra barnehagen tydelig på at de i stedet

skulle ha fått til et samarbeid som strakk seg over litt lengre tid. Det samme peker en informant fra en av de andre barnehagene på, som brukte midlene på to sammenhengende planleggingsdager, isteden for å spre dette noe mer ut over året. Å samarbeide med profesjonelle kunstnere koster mye. Skal det være verdt det må samarbeidet gå over litt lengre tid, ifølge informantene. En informant understreker også at samarbeid med profesjonelle kunstnere er uaktuelt for barnehagene dersom de ikke deltar i spesielle prosjekt som tilfører ekstra midler, slik som Bodøpiloten. Denne informanten tror derfor det blir lite av den type samarbeid i fremtiden. Også de øvrige barnehagene trekker frem stram økonomi som årsak til lite samarbeid med blant annet kulturskolen.

- Barnehagene opplevde det utfordrende at det i begynnelsen var noe uklart hva Bodøpiloten skulle være og hva som ble forventet av dem. Flere mener at Bodøpiloten kunne være bedre ledet som prosjekt, særlig i begynnelsen.
- Enkelte mener det var at utfordring at kveldskurs på Universitetet var frivillig. En informant fra barnehagene sier: *Så lenge dette var frivillig for de ansatte, møter svært få. Det må være obligatorisk.*
- Det kan også være utfordrende å skulle utveksle erfaringer på tvers av personalgruppa og få folk til å bruke den kompetansen de har. Det å få de ansatte til å gå ut av komfortsona og tørre å «dumme seg ut».
- Informantene peker på at det har vært arbeidskrevende å delta i piloten. En av informantene sier: *Vi visste ikke hvor mye arbeid dette ville bli. Hadde vi visst det, ville vi kanskje tenkt oss to ganger før vi sa ja til å bli med.* Denne informanten mener det er viktig å «rydde plass» før man går i gang med et slik prosjekt i barnehagene, slik at man ikke må holde på med veldig mye forskjellig. Det er urealistisk å tro at man kan fortsette å gjøre det samme som før.
- I de største barnehagene kan det også være utfordrende hvis man jobber med ulike prosjekt i de ulike avdelingene. Det kan derfor være en fordel å ha et felles fokus for prosjektet i hele barnehagene.
- En utfordring som informantene fra barnehagene peker på er at de økonomiske rammene i piloten har vært begrenset, noe som særlig de barnehagene som brukte alle ressursene tidlig i piloten opplevde, og som en informant sier: *Potten med penger har vært for liten.*

3.3 GRUNNSKOLENE

3.3.1 HVORDAN VURDERER GRUNNSKOLENE BODØPILOTEN?

Når det gjelder grunnskolene ble det fra høsten 2012 ansatte en prosjektkoordinator i 20 prosent stilling som fikk ansvaret med å følge opp pilotskolene. Det ble da bestemt at det første som skulle skje i skolene var å kartlegge hvilken kompetanse og utstyr skolene har. Skolene kom derfor senere i gang med selve tiltakene enn barnehagene. Det ble arrangert

en workshop 5. mars 2013 hvor skolene skulle avklare og utarbeide en plan for sin satsing i piloten. KKS har vært hjelpelig med å avklare fokusområder for skolene.

Informantene i grunnskolene vurderer måloppnåelsen i Bodøpiloten ulikt, og delvis i sammenheng med hvilke forventninger informantene hadde til deltagelsen. Igjen er det et tydelig skille mellom de tre skolene i sentrum (Østbyen, Aspåsen og Bankgata) og de øvrige tre grunnskolene utenfor sentrum. Dette synes å ha sammenheng med at økt samordning og samarbeid har vært et tydeligst behov og ønske ved sentrumsskolene, som knytter behovet nært opp til at barnetrinnene på både Østbyen skole og Aspåsen skole «leverer» elever til ungdomstrinnet ved Bankgata skole.

Til tross for at flere av skolene opplever å ha falt noe ut av prosjektet underveis, understreker samtlige av informantene fra grunnskolene at Bodøpiloten har bidratt til økt fokus på kunst- og kulturfaget ved deres skole. Det tydeligste fellesresultatet for grunnskolene er imidlertid at aktørene har blitt bedre kjent med hverandre gjennom ulike møtearenaer i regi av prosjektet. Flere understreker at det har blitt enklere å ta kontakt på tvers av institusjonene, og at dette har økt muligheten for samarbeid og samordning av ressurser fremover.

3.3.2 KOMPETANSEKARTLEGGING

Det ble tidlig i prosjektet gjennomført en kompetansekartlegging i skolene som deltok i Bodøpiloten. Den ble gjennomført som en spørreundersøkelse blant lærerne for å kartlegge formal- og realkompetanse innen kunst og kultur. Kartleggingen omfattet både kompetanse, utdanningsbehov og utstyr. Kartleggingen viste at skolene har mye kompetanse, men ingen skoler har god kompetanse på *både* musikk og kunst og håndverk. Undersøkelsen viste også at det varierer mye hvilket utstyr skolene har.

Gjennom deltakelse i Bodøpiloten har det skjedd en bevisstgjøring i skolene og barnehagene i forhold til behov for kompetanse. Ansatte etterspør i større grad kompetanse knyttet til de praktisk estetiske fagene. Dette skyldes ifølge våre informanter blant annet kompetansekartleggingen som ble gjort i startfasen av pilotprosjektet.

3.3.3 ETABLERING AV FAGLIG NETTVERK MELLOM LÆRERE

Skolene som har deltatt i Bodøpiloten har etablert faglig nettverk for erfaringsutveksling, deling av kompetanse og kompetanseheving mellom lærere i musikk, kunst og håndverk og valgfagene. Dette innebærer også deling av gode undervisningsopplegg mellom lærerne. Det er også igangsatte nettverkssamlinger mellom lærerne innen valgfagene. Nettverksgruppene har møttes regelmessig. Gjennom å delta i faglige nettverk har skolene som har deltatt i piloten, tatt i bruk kompetanse på tvers av skolene. Det varierer imidlertid i hvilken grad de informantene fra grunnskolene oppgitt å ha deltatt i slike nettverk. Igjen er det et klart mønster i at sentrumsskolene har deltatt i nettverkene i større grad enn skolene utenfor sentrum, og dermed også har hatt økt utbytte av nettverkene.

3.3.4 ERFARINGER MED UTARBEIDING AV LOKALE LÆREPLANER

Et av områdene som ble trukket frem i handlingsplanen for Bodøpiloten var utarbeidelse av lokale læreplaner, årsplaner og fagplaner i grunnskolene som deltok i prosjektet.

Østbyen skole, Aspåsen skole og Bankgata skole har i samarbeid utviklet lokale lærerplaner for musikk, samt kunst og håndverk fra 1-10 trinn. Som tidligere diskutert har samordning av undervisningsopplegg i disse fagene vært en særlig prioritert oppgave innenfor Bodøpiloten i disse skolene. Behovet for samordning har særlig sammenheng med at elever ved barnetrinnene i Østbyen og Aspåsen skole går videre til ungdomstrinnene ved Bankgata skole. Å sikre et helhetlig undervisningsopplegg for disse elevene har derfor vært en viktig målsetting for disse skolene inn i Bodøpiloten. Informantene fra disse skolene antyder også at dette arbeidet kom i gang som en dialog mellom disse skolene på et tidlig tidspunkt i prosjektet.

Særlig i de sentrumsskolene som har vært involvert i arbeidet, omtales utarbeidelsen av lokale læreplaner som et svært vellykket tiltak. I tillegg til bedret koordinering mellom sentrumsskolene, pekes det også på at arbeidet har bidratt til bedre bruk av kompetanse og ressurser i undervisningen internt i skolene. Dette blant annet gjennom at undervisningsressurser internt i noen av skolene brukes på tvers av trinnene. I begge de to intervjuede grunnskolene i sentrum er de utviklede lærerplanene blitt tatt i bruk og videreført. I skolene utenfor sentrum er informantene mer blandet i synet på de utviklede lærerplanene. Enkelte peker på at planene er særlig tilpasset situasjonen for akkurat sentrumsskolene, og ikke uten videre lar seg benytte i andre kontekster – for eksempel der hvor undervisningen er organisert på andre måter, som gjennom felles undervisning for flere trinn. Likevel ser vi at også i skoler utenfor sentrum er læreplanene tatt i bruk, men mer som idégrunnlag for lokale tilpasninger.

Flere av aktørene viser også til at metodikken utarbeidet i prosjektet, med samarbeid og samordning rundt utvikling av lokale lærerplaner, kan ha overføringsverdi også for flere fag hvor det er behov for bedret samordning.

3.3.5 OPPLEVDE SUKSESSKRITERIER OG UTFORDRINGER I GRUNNSKOLEN

Under intervjuene med de ulike aktørene som har hatt befatning med Bodøpiloten fra grunnskolens ståsted, har vi stilt spørsmål både med hva som har vært opplevd som utfordrende med prosjektet, og hva som har vært viktig for å lykkes. Til tross for forskjeller i både motivasjonen og oppfattelse av måloppnåelse har aktørene vært relativt samstemte i hva som har vært opplevd som utfordrende, og hva som har vært viktig for å lykkes i prosjektet. Når måloppnåelse likevel oppfattes ulikt hos de ulike aktørene i prosjektet kan dette delvis ha sammenheng med ulik motivasjon for å delta, men også med at prosjektet i ulik grad har lyktes i å imøtekomme utfordringer hos de ulike aktørene. Nedenfor går vi nærmere inn på opplevde utfordringer og suksesskriterier, sett fra grunnskolenes side:

- Forankring i skolene: God forankring hos skoleledelsen trekkes av flere frem som avgjørende for å lykkes med prosjektets målsettinger. Det fremheves at deltagelse i samarbeidsarenaer og kompetansedeling er tidkrevende, og derfor krever at skoleledelsene er villige til å avsette tid og ressurser for at lærere skal kunne delta på

slike arenaer. Særlig i forbindelse med utarbeidelse av lokale lærerplaner fremheves skoleledelsenes villighet til å fristille lærere for å delta som avgjørende for å lykkes. Flere av aktørene i grunnskolen antyder at Bodøpiloten med hell kunne vært forankret bedre i de ulike skolene, for eksempel gjennom at prosjektledelsen hadde gjennomført flere besøk og møter i de ulike pilotskolene.

- Forankring i Bodø kommune: Flere av informantene fremhever at Bodøpiloten med fordel kunne vært sterkere forankret i skolekontoret og administrasjonen i Bodø kommune. Enkelte av informantene opplyser at de har savnet drahjelp og eierskap for Bodøpiloten fra skoleeiersiden, og har hatt en følelse av «å alltid måtte begynne helt på nytt» i møter med kommunen. Flere av de intervjuede aktørene mener at bedret drahjelp og eierskap fra Bodø kommune ville kunne bedret samordningen mellom grunnskoleaktørene i kommunen, og for eksempel bidratt til økt måloppnåelse i kompetansedelen av prosjektet gjennom å samordne ønsker og bestillinger til universitet og de videregående skolene. En av informantene mener bedre forankring i kommunen kunne vært besørget ved å innplassere koordinatorstillingen i tettere tilknytning til den kommunale organisasjonen.
- Klargjøring av mål og forventninger: Enkelte av informantene i grunnskolen fremhever at prosjektet har fremstått som diffust, særlig i oppstartsfasen, og det har vært tidvis uklart hva som var forventet av dem som prosjektdeltakere.
- Samordning blant aktørene utenfor sentrumsområdet: Flere av informantene fra grunnskolene som befinner seg utenfor sentrumsområdet har hatt en opplevelse av å ha «falt ut» i prosjektperioden. Dette kan delvis skyldes at prosjektets mål om samordning og samarbeid har vært enklere å få til blant skolene i sentrumsområdet som tidlig i prosjektet hadde startet dialog og samarbeid rundt de lokale lærerplanene.
- Møtearenaer: Flere påpeker at fysiske møter har vært viktig for å oppnå bedret samordning og samarbeid gjennom Bodøpiloten. Gjennom å møtes fysisk har de ulike aktørene blitt bedre kjent, og forholdene blitt tilrettelagt for økt samarbeid. Flere påpeker at «det har blitt lettere å ringe hverandre» gjennom prosjektet, og at dette har ført til bedret samarbeid både i og utenfor Bodøpiloten.
- Koordinators rolle: De fleste av informantene fremhever viktigheten av å ha noen til å drifte og koordinere prosjektet. Koordinators rolle fremheves derfor som avgjørende for å lykkes.
- Personavhengighet: Informantene har opplevde det som utfordrende at prosjektet har vært svært avhengig av kontinuerlig oppfølging fra enkeltpersoner omkring på skolene. Dette har gjort måloppnåelse i Bodøpiloten svært sårbar for stillingsendringer eller annet fravær.
- Tidshorisont i planleggingen: Enkelte av informantene i grunnskolen understreker at aktiviteter i grunnskolen krever svært lang planleggingshorisont. Enkelte av

aktivitetsplanene knyttet til prosjektet kunne derfor med fordel vært fastsatt på tidligere tidspunkt.

3.4 DE VIDEREGÅENDE SKOLENE

3.4.1 HVORDAN VURDERER DE TO VIDEREGÅENDE SKOLENE BODØPILOTEN?

Som nevnt tidligere har Bodø videregående skole fokusert utelukkende på rekruttering og gjennomføring av konserter i ungdomskolene gjennom Bodøpiloten, mens Bodin videregående skole i tillegg til rekruttering (gjennom «Minikurs») også har hatt en målsetting om å bidra til økt kompetansedeling med grunnskolene i kommunen gjennom prosjektet. I sammenheng med de ulike målsetningene vurderes også måloppnåelsen ulikt. Bodø videregående skole vurderer deres deltagelse og måloppnåelse som vellykket, på grunnlag av gjennomførte aktiviteter (rekrutteringskonserterne). Det understrekes imidlertid at effekten av konsertene vanskelig lar seg måle. Ved Bodin videregående skole fremheves det derimot at prosjektet ikke i særlig stor grad har bidratt til økt kompetansedeling, eller generelt bedret samarbeid med Bodø kommune og grunnskolene.

Ingen av informantene fra de to videregående skolene opplyser i særlig grad å ha deltatt i nye faglige nettverk som følge av deltagelse i Bodøpiloten. Økt kjennskap til andre aktører i kommunen gjennom møter knyttet til Bodøpiloten fremheves imidlertid som positivt av begge informantene.

3.4.2 KOMPETANSEUTVIKLING I VIDEREGÅENDE SKOLE

Som tidligere diskutert fremheves det av flere av aktørene i Bodøpiloten at de videregående skolene allerede innehar svært høy kompetanse innen de estetiske fagene. De videregående skolene har derfor hovedsakelig vært ansett som potensielle bidragsytere for kompetansedeling i pilotprosjektet. Mens Bodø videregående skole har hatt et særlig fokus på rekruttering, er det i hovedsak Bodin videregående skole som også har hatt en uttalt målsetting om å bidra til kompetanseutvikling i grunnskolene gjennom prosjektet. Informanten fra Bodin videregående skole har imidlertid ikke inntrykk av at de gjennom Bodøpiloten i særlig grad har lyktes med å spre kompetanse til grunnskolene. Av aktiviteter er det i hovedsak de tidligere omtalte «Minikursene» som har hatt som målsetting å også bidra til kompetanseutvikling, gjennom å invitere lærere fra grunnskolen til mindre kurs i praktiske opplegg samtidig som deres elever deltok på minikurs ved Bodin videregående skole. Det har vist seg vanskelig å få tilstrekkelig antall lærere fra grunnskolen til å kunne delta på disse kursene.

I tillegg til minikursene har også en lærer fra Bodin videregående skole holdt kurs for lærere i grunnskolene i praktiske ferdigheter knyttet til kunst- og håndverksfagene. Dette kurset fremheves som vellykket og godt mottatt blant flere av aktørene. Flere av de intervjuede aktørene utenfor den videregående skolen fremhever at Bodin videregående skole har vært svært velvillige til å bidra til kompetansedeling gjennom Bodøpiloten, uten at de øvrige aktørene har klart å benytte seg av dette i særlig grad. Både fra Bodin videregående skole og Bodø videregående skole understrekes det at det vil være nødvendig å tilføre ressurser dersom de videregående skolene skal kunne oppfylle en slik rolle på lengre sikt.

3.4.3 OPPLEVDE UTFORDRINGER OG SUKSESSKRITERIER I DE VIDEREGÅENDE SKOLENE

Våre informanter fra de to videregående skolene forteller om opplevde utfordringer underveis i prosjektperioden og trekker frem enkelte forhold som de mener har vært av betydning for å lykkes med målsetningene i piloten.

- Knytte prosjektet til eksisterende målsetting om rekruttering: I mangelen av tilførte ressurser for gjennomføring understreker informantene fra de videregående skolene at det har vært viktig for dem å knytte prosjektet til eksisterende målsettinger om rekruttering. Prosjektledelsen i Bodøpiloten roses derfor for å ha vært lydhøre ovenfor de videregående skolenes behov i utformingen av prosjektet.
- Resurser: Informantene fra begge de to videregående skolene opplyser å ikke ha fått tilført noen midler for gjennomføring av aktiviteter knyttet til prosjektet. Det fremstår også som uklart for dem hvorvidt det har vært anledning til å søke om ekstra midler for gjennomføring fra noen hold. Det understrekes at det ville vært behov for tilføring av ressurser dersom de videregående skolene skulle bidratt med mer arbeidstid og aktiviteter.
- Forankring hos skoleeier: Flere av aktørene opplyser å ha savnet en forankring og pådriverrolle fra utdanningsavdelingen i fylkeskommunen. Uten slik involvering fra utdanningsavdelingen mener enkelte av informantene at Bodøpiloten i de videregående skolene har hvilt på for få aktører, og blitt svært personavhengig.
- Transport av elever: Som tidligere nevnt har de videregående skolene tilbudt grunnskolene å benytte spesialutstyr i deres lokaler i undervisningsøyemed. Disse tilbudene har hatt potensiale til å imøtekomme konkrete behov i de aktuelle grunnskolene, og dermed til å oppfylle prosjektets målsettinger om økt samordning og bruk av ressurser. Likeledes har også de videregående skolene ønsket samarbeid med andre kulturaktører i kommunen som gjennom elevbesøk kunne bidratt i undervisningen. En vesentlig utfordring for slik ressursdeling har imidlertid vært knyttet til transport av elever.

3.5 UNIVERSITETET I NORDLAND SIN ROLLE I BODØPILOTEN

Universitetet i Nordland er en av samarbeidspartnerne i Bodøpiloten. I utgangspunktet var intensjonen at Profesjonshøgskolen skulle involveres på flere måter (se pkt. 2.4.5).

Lærere fra Profesjonshøgskolen har vært inne i tre av pilotbarnehagene og bidratt med sin kunnskap, blant annet gjennom planleggingsdager og kurs for ansatte. I en barnehage ble det forelest for de ansatte om hva den estetiske dimensjonen i det pedagogiske arbeidet i barnehagen kunne være og hvordan personalt kunne planlegge for kunst og kultur. Lærerne fra UiN som deltok, var fornøyd med opplegget, men skulle gjerne hatt midler til å fulgt barnehagene videre i prosjektet. De forteller også at skolene og barnehagene har gitt tilbakemelding om at de gjerne skulle hatt dem inne mer. UiN har også arrangert flere temakvelder på universitetet for alle ansatte i barnehagene som deltok i Bodøpiloten.

Det var i utgangspunktet meningen at Universitetet, som en del av Bodøpiloten, skulle utvikle et etter- og videreutdanningstilbud til lærere i kommunen. Dette viste seg imidlertid å bli vanskelig ettersom man så at man først var nødt til å kartlegge hvilket behov og ønsker for kompetanse kommunen har. Bodø kommune utfordres derfor til å si noe om behovet for kompetanse hos sine lærere når det gjelder de praktiske estetiske fagene som musikk og kunst og håndverk. Det er som del av Bodøpiloten gjennomført en kompetansekartlegging i grunnskolene, men det er ikke utarbeidet noen plan på bakgrunn av denne for kompetanseutvikling hos lærerne.

Universitetet skulle også bistå ungdomsskoler og videregående skoler med informasjon om utdannings- og karrieremuligheter i kunstfagene. Dette er blitt gjort som tidligere, uten noe ekstra tiltak. Universitetet har blant annet deltatt på de årlige utdanningsmessene i kommunen.

Universitetet har ønsket å gi et opplæringstilbud knyttet til valgfaget «sal og scene» for ungdomsskolene, men dette ble ikke gjennomført ettersom etterspørselen fra skolene ikke var tilstrekkelig ifølge vår informant. Hvorvidt dette skyldtes at universitetet ikke reklamerte godt nok for tilbudet, skolene ikke så behov for denne type opplæring eller ikke prioriterte å sende lærere på dette kurset, vet vi ikke.

KKS arrangerte en studietur til Bergen, hvor flere av lærerne fra UiN deltok, for å se nærmere på hvordan Universitetet i Bergen har samarbeidet med kommunen rundt kunst- og kulturfagene.

Universitetet i Nordland skulle i utgangspunktet gjennomføre en følgeforskning av piloten. Dette ble underveis i prosjektperioden endret til aksjonsforskning, hvor lærere fra UiN var med i skolene og barnehagene på et utvalg aktiviteter. Det ble bl.a. holdt foredrag av lærere fra UiN, og en lærer fra UiN fulgte prosjektene KROM og Kulturlek i SFO. En lærer fra UiN har også fulgt en barnehage gjennom et prosjekt og vært inne i barnehagen på flere tidspunkt og veiledet personalt og gitt tilbakemelding.

UiN har gjennomført kompetanseutviklingstiltak for barnehagetilsatte og lærere i skolene, blant annet gjennom kveldskurs. Høsten 2013 ble det blant annet arrangert et kveldskurs for alle pilotbarnehagene om dokumentasjon som universitetslektor i forming, Mia Jensen, holdt. Kompetanseutvikling for grunnskolens elever har skjedd gjennom kulturskoletimen og enkelte DKS-produksjoner hvor kulturskolelærere har vært inne i skolen og veiledet og kurset lærere og elever. Fra universitets side har det opplevdes svært vellykket å holde kurs for ansatte i barnehagene. Lærerne fra Profesjonshøgskolen som har vært involvert i piloten, har samtidig opplevd det utfordrende at de underveis ikke har fått tilstrekkelig med informasjon fra AU, og skulle gjerne ha vært sterkere involvert i gjennomføringen av piloten.

3.6 BODØ KULTURSKOLE - STYRKET ROLLE SOM LOKALT RESSURSSENTER?

Kulturskolen skal samordne samarbeidet mellom Kulturskoler, DKS, UKM, frivillige organisasjoner og skoler og barnehager i Bodø kommune. I Bodøpiloten har kulturskolens oppgaver blant annet vært:

- Utvikle et kunstformidlingsprosjekt i barnehagene, inspirert av DKS
- Spre «Kulturlek i SFO» til alle skolene i kommunen
- Øke bruken av profesjonelle kunstnere og kulturarbeidere i skoler og barnehager (Teaching artist)
- Etablere en kunstnerbank i Bodø/Nordland

Hovedinntrykket er at Bodø kulturskole gjennom Bodøpiloten har fått styrket sin rolle som lokalt ressurscenter, samtidig som det også er utfordringer knyttet til at barnehagene og skolene på best mulig måte skal kunne benytte seg av den kompetanse som kulturskolen har.

Arbeidsutvalget for Bodøpiloten forteller at grunnskolene og barnehagene, som en følge av arbeidet med piloten, har fått større innsikt i hva kulturskolen kan tilby og hvilken kompetanse de har. Dette har ifølge dem ført til større etterspørsel etter kompetansen som kulturskolen har. Lærere fra kulturskolen har vært leid inn og vært involvert i enkelte barnehager og skoler som en del av Bodøpiloten. Våre informanter fra barnehagene som har hatt en musikkpedagog og en dramaturg fra kulturskolen involvert i sine prosjekter, synes dette har vært svært lærerikt. De forteller også at de har fått økt kjennskap til hvilken kompetanse kulturskolen har, selv om de på grunn av begrensede ressurser ikke tror de kan benytte seg av kulturskolen i stor grad i fremtiden.

Bodø kulturskole har altså vært involvert i flere av tiltakene som er blitt gjennomført i Bodøpiloten. Tidligere rektor for kulturskolen var også en del av arbeidsgruppen for piloten og har fulgt prosjektet helt fra begynnelsen. Gjennom Bodøpiloten er som nevnt, både barnehagene og skolene blitt bedre kjent med hvilken kompetanse kulturskolen kan tilby, de er gjennom ulike tiltak blitt kjent med enkelte av lærerne på kulturskolen og har også fått oppgitt en prisoversikt over hva det vil koste å leie inn lærere fra kulturskolen. På denne måten kan vi si at kulturskolens rolle som lokalt ressurscenter er blitt styrket. Samtidig ser vi at kulturskolen kunne ha vært inne i flere av barnehagene og skolene, men dette var valg barnehagene og skolene selv tok – hvem de ønsket å leie inn i prosjektet.

Kulturskolen er langt på vei avhengig av skoleledernes og barnehagestyrernes verdsetting av kompetansen i kulturskolen – at de ser verdien av å få økt personalets kompetanse. I tillegg vil det ha betydning hvilken kompetanse skolene og barnehagene selv har. Fra kulturskolens side oppleves det utfordrende at skolene gir uttrykk for at det er et merarbeid å skulle leie inn ansatte fra kulturskolen, og at det ikke er lagt til rette i kommunen for å opprette delte stillinger. Samtidig er det i dag ikke kompetansekrav i småskolen når det gjelder fagene musikk, kroppsøving og kunst og håndverk, noe som ikke legger press på skolene til å få tak i lærere med formell kompetanse i disse fagene.

3.7 ØKT FOKUS PÅ ET FLERKULTURELT OG INTERNASJONALT BODØ?

Et av formålene med Bodøpiloten var å bidra til et økt fokus på et flerkulturelt og internasjonalt Bodø. Dette innebærer blant annet arbeid med samisk språk og kultur. Hensikten var at gode eksempler og erfaringer fra arbeid med mangfold og den flerkulturelle dimensjonen skal spres og overføres til andre skoler og barnehager – først i Bodø, men også til resten av landet. Det var et mål om å:

- Spre gode erfaringer på opplæring i samisk kunst og kultur, teater, dans og duodji til barnehager og skoler i Bodø kommune.
- Etablere faglig nettverk mellom lærere.
- Arrangere seminarer med andre institusjoner.

Gjennom Bodøpiloten er det gjennomført et dagsseminar om Lulesamisk kunst og kultur som var rettet til alle barnehager og skoler som deltok i piloten. Ut over dette er det i liten grad gjort noe for å øke fokuset på et flerkulturelt og internasjonalt Bodø. Det er da også en felles erkjennelse hos arbeidsutvalget for Bodøpiloten at man i liten grad har lyktes med disse målene. Det skyldes sannsynligvis at det ikke ble lagt vekt på dette da man gikk i gang med Bodøpiloten hos barnehagene og i skolene. På nettverksmøtene for barnehagene hvor barnehagene ble bedt om å utarbeide tiltaksplaner, var ikke det flerkulturelle diskutert. I samtaler med representantene for barnehagene, som har vært med på nettverksmøtene og involvert i Bodøpiloten, kommer det frem at dette er et område som er viet svært liten oppmerksomhet i prosjektet. Dette har heller ikke vært et tema for pilotskolene.

3.8 OVERFØRINGSVERDI OG FORMIDLING

Fra et forskningsståsted kan Bodøpiloten ses som et godt eksempel på et samarbeidsdrevet innovasjonsprosjekt i offentlig sektor. Hvordan kan barnehagene, skolene og andre offentlige og private/frivillige instanser sammen best organisere opplæringstilbud for å styrke tilbudet i kunst og kultur? Prosjektet har i utgangspunktet sentrale komponenter av innovasjon forstått som utvikling av nye ideer, utvelgelse av fruktbare ideer, implementering av disse ideene og spredning av nye praksiser (Søring og Torfing 2011). Gjennom evalueringen har vi ønsket å gi relevant kunnskap til andre kommuner. Prosjektet er særlig relevant fordi man her har tatt utgangspunkt i lokale forutsetninger og utfordringer i Bodø kommune og i barnehagene og skolene som har deltatt. Selve tematikken i prosjektet – samarbeid for å øke kvaliteten på kunst og kultur i opplæringen, er svært aktuelt for andre kommuner i landet. Intensjonen har da også vært at Bodøpiloten skal ha nasjonal overføringsverdi. Spredningsarbeidet av ulike erfaringer er allerede i gang. Partene skal gjennom samarbeidet spre gode erfaringer fra piloten lokalt, regionalt og nasjonalt.

Det er blitt formidlet fra Bodøpiloten både underveis i gjennomføring og i etterkant. Piloten er blitt presentert på en nordisk konferanse om kunst og kultur i opplæringen (SAMBA) i kulturhuset STORMEN i Bodø den 18.-19. november i 2014, hvor flere av aktivitetene fra piloten ble presentert. Målgruppen for konferansen var alle som er engasjert i kunst og kultur i skole, barnehage, kulturskole, forvaltning og høyere utdanning. Det var omtrent 250 deltakere. Konferansen omhandlet samhandling innen kunst og kultur i opplæringen, for og med barn og unge. Tilbakemeldingene i etterkant av konferansen var at den hadde vært

vellykket og flere ønsket å følge opp dette arbeidet i sin egen kommune eller institusjon i ettertid. Nasjonalt senter for kunst og kultur i opplæringen inviterer til en nordisk konferanse med fokus på samhandling for å styrke kunst og kultur i opplæringen (SAMBA 2015). Denne skal arrangeres i Kristiansand 11.-12. november i 2015. Også på denne konferansen vil Bodøpiloten bli presentert.

Barnehagene har lagt ut prosjektbeskrivelser fra sine prosjekter i piloten på KKS sin nettside under ressursbasen, hvor alle kan lese om hva de har gjort og hvordan. De ulike prosjektene som er gjennomført i barnehagene og skolene, er også blitt presentert på andre måter, deriblant på konferanser, i kulturhuset i Bodø, Stormen, og ved utstilling på Galleri Bodøgaard. Informantene fra barnehagene har ikke andre planer i dag om å formidle fra prosjektet. Leder for barnehagekontoret og tidligere kulturskolerektor, som deltar på faste møter i kommunen for alle barnehagene, vil imidlertid dele erfaringene fra Bodøpilot-barnehagene til resten av kommunen. Gjennom den tidligere nevnte facebook-gruppen og erfaringsbase på Fronter er deler av grunnskolenes arbeid med Bodøpiloten formidlet til de øvrige Bodøskolene på nett.

Nedenfor gis en oversikt over hvilket spredningsarbeid som er gjennomført i prosjektperioden og/eller som er planlagt gjennomført:

- KKS har ansvar for å gjennomføre en nasjonal/internasjonalt konferanse i Bodø.
- KKS skal presentere nettsiden «Kunstkultursenteret.no» for skoler og barnehager. Denne er presentert på rektormøter og for barnehagestyrene. Skal også presenteres under ungdomsskolesatsingen.
- KKS arrangerer årlige seminarer for deltakerne. Er vært gjennomført tre kurs for deltakerne i piloten.
- Kronikker og artikler publisert i aviser og faglitteratur.
- Artikler på senterets nettside og eksempler presentert i ressursbasen.
- Presentasjoner på konferanser, i læringsutdanningen og i andre fora.
- Arrangert seminar om bruk av digitale verktøy og konferanse om samisk i undervisningen.
- Aksjonsforskning ved UiN i regi av piloten.
- KSS skal formidle eksempler fra den nasjonale digitale ressursbasen til skoler og barnehager i Bodø kommune slik at disse kan ble brukt lokalt.
- Kompetansen fra pilotbarnehagene skal spres til øvrige barnehager i kommunen på styremøter og på personalmøter i barnehagene

3.9 SAMMENDRAG

I dette kapitlet har vi diskutert hvorvidt man har lyktes med målsetningene for Bodøpiloten. Evalueringen viser at Bodøpiloten har bidratt til å bedre kvaliteten på kunst og kultur i opplæringen, blant annet gjennom økt samarbeid mellom barnehager, skoler og kunst- og kulturinstitusjoner.

Når det gjelder de konkrete tiltakene som har vært gjennomført i barnehagene og skolene, har disse langt på vei vært vellykkede. Våre informanter forteller at ansatte i barnehagene

og skolene er blitt tilført ny kompetanse og blitt kjent med eksterne fagpersoner innenfor kunst- og kulturfeltet, samt at barna har hatt utbytte av prosjektene. Samtidig har de involverte barnehagene og skolene opplevd utfordringer underveis i prosjektet. Det dreier seg bl.a. om vansker med å få til mer samarbeid mellom barnehager og skoler, uklarhet rundt forventninger om hva de skulle gjøre i prosjektet, begrensede ressurser og utfordringer knyttet til å klare å holde «trykket oppe» hos alle ansatte. Viktige suksesskriterier som trekkes frem er knyttet til deltakelse i felles nettverksmøter og faglige nettverk, klare å få de ansatte til å følge eierskap til prosjektet, oppfølging fra KKS eller prosjektkoordinator, samt at ledelsen på skolene og i barnehagen, og sentralt i kommunen, er positivt innstilt til pilotprosjektet – og ønsker å bedre kvaliteten på kunst og kultur i opplæringen.

Bodø kulturskole er blitt styrket som lokalt ressurscenter gjennom å delta i Bodøpiloten. Flere barnehager og skoler har blitt bedre kjent med kulturskolen og fått innblikk i hvilken kompetanse den kan tilby. I Bodøpiloten har man også vært flink til å formidle erfaringer fra piloten både til andre barnehager og skoler i kommunen, men også til resten av landet gjennom nordiske konferanser.

4 SAMARBEID OM KUNST OG KULTUR I OPPLÆRING

Et viktig mål med gjennomføringen av Bodøpiloten har vært å øke samarbeidet mellom ulike instanser når det gjelder kunst og kultur i opplæringen for barn og unge. Vi har i evalueringen vært opptatt av hvordan samhandlingen har fungert mellom instansene, både med tanke på positive sider ved samhandlingen, hva man har fått til, men også hvilke utfordringer man har opplevd og hvordan disse eventuelt er forsøkt løst. Videre har vi vært opptatt av hvilket omfang samarbeidet har hatt, hva man har samarbeidet om og hvordan samhandlingen har foregått. Et spørsmål i evalueringen har også vært i hvilken grad og eventuelt på hvilken måte Bodøpiloten kan ha bidratt til å styrke mulighetene for et tettere samarbeid mellom de ulike aktørene som jobber med kunst og kultur for barn og unge i kommunen og Nordland fylkeskommune. Hvordan kan man på bedre måte utnytte den kompetansen og de ressursene som finnes i nærmiljøet?

I Bodøpiloten må samarbeid både forstås på et overordnet strategisk nivå og på et mikronivå hvor man ser på samarbeid helt konkret i den enkelte pilotbarnehage og -skole knyttet til de enkelte tiltak eller aktiviteter som er gjennomført. Nedenfor ser vi først nærmere på hvordan barnehagene og skolene vurderer samarbeidet i Bodøpiloten. Deretter vil vi forsøke å sammenfatte hvilke erfaringer de videregående skolene har gjort seg med samarbeidet i piloten. Ingen av de intervjuede aktørene fra grunnskolene opplever å ha oppnådd mer kontakt med aktører fra de videregående skolene eller barnehagene gjennom prosjektet.

4.1 BARNEHAGENES ERFARING MED SAMARBEID

4.1.1 NETTVERKSMØTER I LØPET AV PROSJEKTPERIODEN

En eller flere ansatte fra hver av barnehagene, oftest barnehagestyrer, har deltatt i regelmessige nettverksmøter (to ganger i halvåret) underveis i gjennomføringen av Bodøpiloten. Nettverksmøtene har fungert godt som møtepunkter for utveksling av erfaring for de barnehageansatte. Her er det også blitt forventet at barnehagene på hvert møte fortalte hva de hadde gjort siden sist. Våre informanter fra barnehagene syntes det var fint å møtes og utveksle erfaringer fra prosjektet. Likevel peker enkelte på at det ble mye fokus på at alle skulle fortelle alt det de hadde lyktes med, og i mindre grad gitt rom for å drøfte opplevde utfordringer. Dette medførte at enkelte ansatte fra barnehager satt igjen med en følelse av at «alle andre barnehagene har lyktes og vi har ikke fått til noe». Etter hvert så disse at også andre barnehager i piloten opplevde utfordringer underveis, noe de forteller opplevdes godt. Våre informanter, som har vært sentrale i arbeidet med Bodøpiloten hos sin barnehage, synes det har vært fint med den erfaringsutvekslingen som har skjedd på tvers av barnehagene gjennom nettverksmøtene. Ved at de hver gang har vært nødt til å fortelle hva deres barnehage har gjort siden sist har arbeidet med Bodøpiloten også opplevdes som ekstra forpliktende. De har også lært av å lese prosjektbeskrivelsene til de andre barnehagene. Når Bodøpiloten avsluttes opphører også nettverksmøtene. Dette synes barnehagene som har deltatt, er synd. De ønsker å videreføre nettverksmøtene, en til to ganger i året.

4.1.2 SAMARBEID MED KUNST- OG KULTURINSTANSER

Barnehagene som har deltatt i Bodøpiloten, har samarbeidet med ulike eksterne ressurspersoner fra ulike instanser, deriblant Bodø kulturskole, Nordlandsmuseum, profesjonell fotograf og UiN. Dette samarbeidet har foregått ved at barnehagene, hovedsakelig gjennom midler fra Bodøpiloten, har leid inn fagpersoner som har kommet til barnehagene og holdt kurs eller veiledet personalet og barna. I noen barnehager har man konsentrert timene fra fagpersonene over en kortere tidsperiode, mens man i andre barnehager har valgt å spre disse over et år. Som diskutert i forrige kapittel forteller våre informanter fra barnehagen at de opplevde dette samarbeidet som svært lærerikt og nyttig. Der man valgte å bruke opp midlene i starten angret man senere, da man så behovet for videre oppfølging.

Barnehagene har også samarbeidet med andre instanser, som på ulik vis har bidratt inn i Bodøpiloten. Det gjelder for eksempel Bjerkhaug barnehage som har samarbeidet med Gjenbrukssenteret.

Informantene fra barnehagene forteller også at de gjennom å ha deltatt i Bodøpiloten er blitt mer bevisst på hvilken kompetanse kulturskolen har, som en informant sier, *de har mye kompetanse vi ikke har visst om!* Barnehagene vil gjerne også i fremtiden dra nytte av kompetansen kulturskolens lærere har, men mener at det er økonomisk utfordrende.

4.1.3 SAMARBEID MED BARNEHAGER OG SKOLER

Barnehagene i piloten har i liten utstrekning samarbeidet med andre barnehager. To unntak her er Tusseladden barnehage som ble spurt av Lillevollen barnehage om å ha en utstilling på Galleri Bodøgaard sammen med dem. I tillegg har Vågønes barnehage holdt ukulelekurs for ansatte i Tusseladden barnehage en time hver fredag over seks uker. Dette opplevdes som vellykket av de som deltok. Våre informanter fra barnehagene synes det er synd at de ikke har mulighet til å utnytte kompetansen som de andre barnehagene har, i større utstrekning. Det er i dag store forskjeller i hva de ulike barnehagene er gode på innenfor kunst- og kulturfagene, og hvilken kompetanse eget personale har, slik at her ligger det et stort uutnyttet potensiale for kompetanseutveksling mellom barnehagene. Samtidig gir informantene uttrykk for at dette er vanskelig å få til, nettopp fordi ressursene til barnehagene er så begrenset, og som en informant sier: *Det er praktisk umulig å få til.* Enkelte andre informanter synes ikke barnehagen de representerer har et like stort behov for mer samarbeid med andre barnehager eller med kulturskoler.

Når det gjelder samarbeid mellom barnehagene og skolene i Bodø kommune så har man ikke lyktes i å få til dette. Ifølge våre informanter er dette for vanskelig å få til av praktiske grunner, samtidig som det ikke uttrykkes et stort ønske eller behov for det. Likevel peker enkelte på at det ville vært fint hvis barnehagene kunne utveksle informasjon til skolene om hva barna har lært i barnehagen på de ulike områdene knyttet til kunst og kultur. Arbeidsutvalget for Bodøpiloten forteller at de tidlig i pilotperioden valgte ikke å jobbe videre med å få til økt samarbeid mellom barnehagene og skolen, men prioritere å få etablert møteplasser for barnehagene og skolene hver for seg.

4.2 GRUNNSKOLENES ERFARING MED SAMARBEID

Som tidligere nevnt er hovedinntrykket at det særlig er sentrumsskolene som har hatt tette kontakt gjennom Bodøpiloten, og dermed fått mest ut av samarbeidet. Flere trekker imidlertid frem at møter i regi av Bodøpiloten har ført til at de ulike aktørene har blitt bedre kjent, og at det her oppstått en generelt større kultur for erfaringsdeling og andre former for samarbeid mellom grunnskolene. Et uttrykk for slik delingskultur, som trekkes frem av flere av prosjektets aktører, er opprettelsen av en facebook-gruppe startet etter en av prosjektets samlinger. Gruppen er dedikert for spredning av gode ideer og samarbeid mellom lærere som underviser i kunst og håndverk, og har gjennom prosjektperioden inkludert også lærere fra grunnskoler i Bodø som ikke befinner seg i Bodøpilotens opprinnelige pilotskoler. Likeledes har det også i prosjektperioden blitt utviklet idebanker på Fronter, hvor lærere oppfordres til å legge og dele undervisningsopplegg. I tillegg til Nasjonalt senter for kunst og kultur i opplæringen sin egen ressursbase, er det derfor opparbeidet et betydelig antall delingsarenaer på nett, med ulike terskler for deling av kunnskap, kompetanse og ideer.

De fleste av de intervjuede aktørene i grunnskolen opplever å ha hatt relativt lite kontakt med andre aktører enn prosjektkoordinator gjennom prosjektperioden. Prosjektkoordinators funksjon omtales derfor som sentral for samarbeidet under prosjektperioden. Unntakene er sentrumsskolene som har hatt tett kontakt med hverandre gjennom utarbeidelsen av lokale læreplaner, og kontakten de enkelte skolene har hatt med kulturaktører, og Bodø Kulturskole, gjennom konkrete aktiviteter. Ingen av de intervjuede aktørene fra grunnskolene opplever å ha oppnådd mer kontakt med aktører fra de videregående skolene eller barnehagene gjennom prosjektet.

En av skolene, Østbyen skole, valgte som del av Bodøpiloten å samarbeide med en ikke-lokal aktør, Rom for dans i Oslo, med kunstnerisk kompetanse. De gjennomførte prosjektet «KROM – Kropp i rom»¹³. KROM fokuserer på hva kropp og rom er, og hvordan man kan tenke og uttrykke seg gjennom kroppen og rommet som kroppen befinner seg i. KKS finansierte honoraret til danserne. KROM-prosjektet kan inngå i modellen for «artist in education», som er en modell for direkte samarbeid mellom kunstner og klasselærer. Foruten gode kunstfaglige og barnefaglige undervisningsopplegg innebærer derfor modellen også en kompetanseheving av klasselærere. Gjennom Bodøpiloten har lærere fra kulturskolen og UiN forsøkt å utvikle en modell for god samhandling mellom kunstnere og lærere i grunnskolen, blant annet gjennom nettopp KROM-prosjektet (Lossius 2015). Denne modellen innebærer *for det første* god forberedelse: at prosjektet tidlig legges inn i årsplanen for skolens undervisning, at prosjektet har et tydelig innhold og mål og at lærerne kan møte kunstnerne på forhånd for å bli kjent – slik at lærerne får kjennskap til de metoder som skal benyttes og kunstnerne får kjennskap til elevgruppen. *For det andre* er det viktig at lærerne er med i undervisningsprosjektet på lik linje med elevene, for å være et godt forbilde for elevene. *For det tredje* er det nødvendig med refleksjoner etter undervisningen for at lærerne i større grad skal ha mulighet til å ta de kunstfaglige metodene i bruk i egen undervisning. *Og for det fjerde* vil det være fint om kunstnerne kan komme inn og se lærerne i aksjon med elevene som prøver ut de kunstneriske metodene inn i sine egne fag, for sammen med lærerne kunne reflektere over det arbeidet som er gjennomført.

¹³ Rom for dans er et dansesenter i Oslo som praktiserer danserisk virksomhet innenfor undervisning og scenisk produksjon. Dansesenteret ledes av dansekunstnerne Caroline Wahlstrøm Nesse og Camilla Myhre.

4.3 DE VIDEREGÅENDE SKOLENES ERFARING MED SAMARBEID

Begge de to videregående skolene har opplevd samarbeidet med prosjektledelsen positivt gjennom prosjektet, og opplever særlig å ha fått økt kjennskap til Nasjonalt senter for kunst og kultur i opplæringen gjennom prosjektet. Ingen av de videregående skolene opplever likevel at de i særlig grad har fått nye relasjoner eller nettverk til grunnskolene gjennom Bodøpiloten, foruten gjennom kontakt knyttet til de konkrete aktivitetene. Det understrekes fra flere hold at de videregående skolene flere ganger gjennom prosjektet har kommet med konkrete tilbud overfor grunnskolene, for eksempel knyttet til kompetansedeling og også deling av ressurser som rom og spesialutstyr. Grunnskolene har imidlertid i begrenset grad klart å benytte seg av tilbudene fra de videregående skolene om blant annet bruk av keramikkvovner.

4.4 SAMMENDRAG

Bodøpiloten har hatt ambisjoner om å utvikle modeller for samhandling mellom ulike instanser når det gjelder kunst og kultur i opplæringen, som kan ha overføringsverdi til resten av landet.

I prosjektperioden har barnehagene som deltok i piloten, vært med på nettverksmøter hvor de har utvekslet erfaringer og diskutert utfordringer. Det er uklart hvorvidt denne møteplassen skal videreføres. Man har ikke lyktes i Bodøpiloten å etablere mer samarbeid mellom barnehagene i kommunene, eller på tvers av barnehagene og skolene, med noen få unntak. Enkelte av pilotbarnehagene har som en del av piloten, samarbeidet med hverandre. Våre informanter understrekes imidlertid at det er praktisk svært vanskelig å få til samarbeid, og også utnytte hverandres kompetanse, på tvers av barnehagene i kommunen. Flere av de større barnehagene forteller at de gjennom arbeidet i piloten har vært nødt til å samarbeide på tvers av avdelinger, og at det har opplevdes nyttig. Når det gjelder skolene som deltok i piloten, er det etablert faglig nettverk for lærere i musikk og kunst og håndverk. Et resultat av nettverket er opprettelse av en facebook-gruppe hvor man utveksler utdanningsopplegg og -materiale. Når det gjelder pilotskolene må også Østbyen, Aspåsen og Bankgata skole trekkes særlig frem, ettersom de har lyktes med å utvikle en modell for tettere samarbeid rundt utvikling av lokale læreplaner.

Når det gjelder alle skolene og barnehagene i kommunen så møtes lederne regelmessig på ledermøter – skoleledermøter og styremøter for barnehagene. Når det gjelder rektormøtene skal nå også rektor for kulturskolen delta på lik linje med de øvrige rektorene, og gis mulighet for å orientere om saker knyttet til kunst- og kulturfagene. Det ville vært verdifullt med tanke på målsetningen for Bodøpiloten – å styrke kvaliteten på kunst og kultur i opplæringen, at kulturskolerektor også kunne ha deltatt på ledermøtene for barnehagene i kommunen. En utfordring her vil muligens være at et flertall av barnehagene er private.

Når det gjelder samarbeid knyttet til tiltak og aktiviteter i de enkelte pilotbarnehagene og skolene så har disse samhandlet med kunstnere og ulike kunst- og kulturinstanser, deriblant kulturskolen og UiN. Kunstnerisk kompetanse som ble involvert omfattet også blant annet Nordland museum, ReMida-senteret (Kreativt gjenbrukssenter i Salten), en profesjonell

fotograf, to profesjonelle dansere (KROM) og Galleri Bodøgaard. Dette samarbeidet har gitt barnehagene og skolene bedre kjennskap til hva de andre instansene kan tilby av kompetanse og man er blitt kjent. Det har også skjedd en bevisstgjøring rundt det å bruke lokale kunstnere inn i barnehagen eller skolen. Samtidig har samarbeidet vært avgrenset til de enkelte prosjektene, hvor eksterne fagpersoner har hatt et konkret oppdrag i barnehagene og skolene. Samarbeidet er med andre ord ikke blitt formalisert på noen måte, og det kommer ikke klart frem fra våre informanter fra barnehagene og skolene hvordan man i fremtiden skal kunne klare å leie inn ekstern kompetanse uten å tilføres ekstra midler.

5 AVSLUTTENDE DRØFTING

I arbeidsnotatet har vi presentert resultatene fra en evaluering av gjennomføringen av Bodøpiloten. Vi har sett nærmere på innholdet i og organiseringen av piloten, måloppnåelse, samhandling mellom involverte instanser og pilotens overføringsverdi og hvilket formidlingsarbeid som har vært gjort og er i gang. Nedenfor vil vi først diskutere i hvilken grad målsetningene med piloten kan sies å være innfridd. Helt til slutt diskuterer vi hvordan arbeidet med Bodøpiloten kan videreføres.

5.1 I HVILKEN GRAD ER MÅLSETNINGENE MED BODØPILOTEN INNFRIDD?

Den overordnede målsetningen med Bodøpiloten har vært å styrke kvaliteten på og bedre samarbeidet rundt kunst og kultur i opplæringen i skoler og barnehager. Det har vært et uttalt ønske om å utvikle modeller for samhandling i og mellom barnehager og skoler og kunst- og kulturinstitusjoner i nærmiljøet som etter hvert skulle kunne overføres til resten av landet. Kompetanse som er tilgjengelig i kommunen skulle tas i bruk og utnyttes bedre. I tillegg er det i handlingsplanen til Bodøpiloten nevnt flere målsetninger. Når vi her skal si noe om måloppnåelse er det samtidig viktig å understreke at det dreier seg om mål på flere nivå, helt fra konkrete tiltak i barnehagene og skolene som har deltatt, til mer overordnede mål på systemnivå i forhold til samarbeid og organisering av opplæringen. Det er også satt i gang tiltak og satsinger i samme tidsperiode som Bodøpiloten, deriblant flere nye DKS-produksjoner med veiledning og kursing av lærere, slik at det kan være utfordrende å si noe om effekten av Bodøpiloten isolert.

Bodøpiloten har lyktes med mange av de konkrete tiltakene som barnehagene og grunnskolene besluttet å gjennomføre i piloten. Dette diskuterer vi mer inngående i kapittel 3. Det varierer likevel noe i hvilken grad våre informanter fra barnehagene og skolene selv opplever å ha lyktes med de tiltak og prosjekter de skulle gjennomføre. Vår evaluering viser samtidig at fokuset på kunst og kultur i opplæringen har økt i barnehagene og skolene som har deltatt - det har med andre skjedd en bevisstgjøring hos ledelsen og personalet i barnehagene og skolene, både rundt viktigheten av kunst- og kulturfagene, men også på hvilken kompetanse andre instanser besitter i kommunen. Ansatte i barnehagene og skolene har også fått økt kompetanse og blitt tryggere på å bruke den kompetansen de har innenfor musikk og estetiske fag. Ut fra dette kan vi si at Bodøpiloten har resultert i økt kvaliteten i kunst- og kulturfagene i opplæringen.

Har Bodøpiloten bidratt til et bedre samarbeid rundt kunst og kultur i opplæringen?

Når vi skal vurdere hvorvidt Bodøpiloten har ført til et bedre samarbeid rundt kunst og kultur i opplæringen må vi både se på et overordnet strategisk nivå, og helt konkret for den enkelte barnehage og skole.

Barnehagene som deltok i piloten har gjennom prosjektperioden deltatt i nettverksmøter hvor pilotbarnehagene, barnehagekontoret i kommunen og KKS har møttes regelmessig for erfaringsutveksling og diskusjon av utfordringer. Dette har opplevdes veldig nyttig. Vi vet per i dag ikke hvorvidt disse møtene vil fortsette. Barnehagene har derimot i veldig liten grad lyktes med å få til mer samarbeid seg i mellom eller med grunnskolene i kommunen. *Grunnskolene* som deltok i piloten har deltatt i faglige nettverk som er blitt etablert i løpet av

pilotperioden. Som en del av disse nettverkene er det også opprettet en facebook-gruppe hvor lærere i praktisk estetiske fag møtes for blant annet å utveksle undervisningsopplegg. Når det gjelder å skulle utvikle modeller for samarbeid rundt kunst og kultur i opplæringen har ikke Bodøpiloten kommet helt i mål med tanke på å utvikle modeller som omfatter alle involverte samarbeidspartnere. Likevel har Bodøpiloten medvirket i flere prosesser som på sikt kan øke samarbeidet. Når det gjelder grunnskolene i Bodø vil vi løfte frem Østbyen, Aspåsen og Bankgata hvor man gjennom Bodøpiloten har lyktes med å få til et godt samarbeid på tvers av skolene og på tvers av barne- og ungdomstrinn. Her har man utviklet lokale læreplaner i de praktiske estetiske fagene (musikk og kunst og håndverk), for å bedre få til helhet og sammenhengende opplæringsløp i disse fagene. Østbyen skole har også klart å få til et mer formalisert samarbeid med kulturskolen. En annen modell er samarbeidet mellom Østbyen skole og kunstnere fra «Rom for Dans» i prosjektet KROM. Denne modellen er blitt kalt for «artist in education», hvor også lærerne tilføres kunnskap og involveres når eksterne kunstnere kommer inn i skolen. Pilotkolene opplever dette samarbeidet som svært vellykket. Dette er konkrete eksempler på modeller for samarbeid som er utviklet i Bodøpiloten og som kan ha overføringsverdi for andre kommuner, og som vil kunne øke kvaliteten på kunst og kultur i opplæringen. Og selv om ikke alle pilotbarnehager og -skoler har lyktes i å øke samarbeidet i stor grad, har de fleste likevel fått styrket samarbeidet som de også har hatt tidligere. De har fått bedre kjennskap til hvilken kompetanse andre kunst- og kulturinstanser har, noe som er en viktig forutsetning for å ville samarbeide.

Samtidig ser vi at det i dag er for tidlig å si noe om i hvilken grad Bodøpiloten har lyktes med å få til varige endringer når det gjelder samarbeid mellom barnehagene og skolene, og kunst- og kulturinstanser i kommunen. Selv om det foreløpig kun i begrenset utstrekning er formalisert mer samarbeid, er det satt i gang endringsprosesser både i barnehagene og skolene, og også sentralt i kommunen, som innebærer en bevisstgjøring av viktighetene av å vektlegge kunst og kultur i opplæringen, og at kompetanse og samarbeid er viktig for å få dette til.

Har Bodøpiloten bidratt til kompetanseutvikling?

Evalueringen viser at pilotbarnehagene og -skolene gjennom Bodøpiloten har fått bedre kompetanse. Dette har skjedd ved at barnehagen og skolene har hatt mulighet til å leie inn eksterne fagpersoner fra blant annet kulturskolen og UiN. Alle ansatte fra barnehagene har også hatt mulighet til å delta på flere kurskvelder arrangert av lærere fra UiN. For skolene har også deltakelse i faglige nettverk bidratt til kompetanseutvikling.

I tillegg har barnehagene og skolene fått kartlagt kompetansen blant sine ansatte og sett på hvordan denne brukes på skolen. De har også fått en oversikt over hvilket utstyr pilotkolene har, slik at de kan låne av hverandre. Barnehagene og skolene er likevel ikke kommet i gang med å avklare kompetansebehovet. Dette er noe som vil være en viktig forutsetning for at UiN skal kunne utvikle og tilby etter- og videreutdanningstilbud i kunst- og kulturfag.

Har Bodøpiloten bidratt til å videreutvikle kulturskolens rolle som lokalt ressurscenter?

Et av målene med Bodøpiloten var å styrke eller videreutvikle Bodø kulturskole som lokalt ressurscenter. I kapittel 2.4.4 ser vi nærmere på hva dette innebærer. Kulturskolen har hatt en sentral rolle i piloten – ved å være representert i arbeidsutvalget og ved at

kulturskolelærere har vært inne i barnehager og skoler og holdt kurs, veiledet personalt osv. Gjennom Bodøpiloten har særlig enkelte barnehager fått bedre kjennskap til hvilken kompetanse kulturskolen kan tilby. Grunnskolene har gjennom DKS hatt kjennskap til kulturskolen, noe også kulturskoletimen (skoleåret 2013-14) bidro til. Gjennom Bodøpiloten har også enkelte lærere fra kulturskolen samarbeidet tettere med KKS og lærere fra universitetet.

Kommunaldirektør for oppvekst og kultur i Bodø krever at rektor for kulturskolen deltar fast på skoleledermøtene for rektorene fra alle grunnskolene i kommunen. Tidligere har dette vært frivillig, og det har ikke vært rettet tydelige forventninger om tilstedeværelse. Ved at rektor for kulturskolen deltar på disse møtene gis det mulighet for å utveksle informasjon. Skoleledermøtene vil i fremtiden være en viktig arena for kulturskolen å delta på. Vi ser likevel ikke at kulturskolens lærere i betydelig større utstrekning samarbeider med skolene og barnehagene på flere arenaer som følge av Bodøpiloten. I pilotperioden har barnehagenes etterspurt etter kulturskolens kompetanse økt noe, ved at lærere herfra er leid inn. Det er imidlertid for tidlig å si noe om etterspørselen etter kulturskolens lærere vil øke i fremtiden som følge av Bodøpiloten.

Har Bodøpiloten bidratt til utarbeidelse av lokale læreplaner, årsplaner og fagplaner?

Gjennom Bodøpiloten har tre av pilotskolene (Østbyen, Aspåsen og Bankgata skole) samarbeidet om å utarbeide lokale læreplaner i de praktisk estetiske fagene for 1. – 10. trinn. Nå forsøker man gjennom skoleledermøtene å formidle læreplanene til alle grunnskoler i Bodø.

Har Bodøpiloten hatt fokus på det flerkulturelle og internasjonale Bodø?

Bodøpiloten har i liten grad lyktes med å sette fokus på det flerkulturelle og internasjonale Bodø, ut fra hva våre informanter har fortalt under intervjuene. Dette bekrefter også arbeidsutvalget. Bortsett fra et seminar som ble rettet til alle deltakerne i piloten fra skolene og barnehagene, om lulesamisk kunst og kultur, har ikke dette vært et tema i Bodøpiloten.

5.2 HVORDAN KAN BODØPILOTEN VIDEREFØRES?

Noe av det man har lyktes med i Bodøpiloten vil bli videreført. Det gjelder blant annet det faglige nettverket som er etablert for lærerne. Våre informanter fra barnehagene og skolene forteller at de har fått økt kompetanse på enkelte områder knyttet til kunst- og kulturfagene. Dette er noe de vil ta med seg i sitt videre arbeide. Også enkelte konkrete tiltak eller prosjekt som er gjennomført i piloten, vil man i barnehage og skolene jobbe videre med. Ved prosjektslutt ser det altså ut til at noen av aktivitetene eller tiltakene kan bli videreført, mens andre sannsynligvis ikke vil bli det, men hvor det kanskje samtidig er et sterkt ønske om det. Som vist ovenfor er det flere forhold i piloten som man ikke har lyktes med, eller som man er i startfasen av og som må jobbes mer med. Dette gjelder blant annet å utvikle modeller for samarbeid rundt kunst og kultur i opplæringen som andre kommuner kan dra veksler på, samt å formalisere samarbeidet mellom de ulike instansene.

Underveis i gjennomføringen av Bodøpiloten har de ulike involverte instansene møtt på ulike utfordringer. Dette diskuterer vi mer inngående i kapittel 3. Dette er forhold som vil være

viktige å ta høyde for dersom man ønsker å gjennomføre Bodøpiloten i en annen kommune. Dette er også forhold som langt på vei kan forklare hvorfor man ikke har lyktes fullt ut med alle målsetningene i handlingsplanen for piloten. På bakgrunn av vår evaluering kan vi også trekke frem flere forhold som kan ses som suksesskriterier for å lykkes med å få til et bedre samarbeid mellom ulike instanser når det gjelder kunst og kultur i opplæringen for barn og unge. På bakgrunn av vår evaluering vil vi helt avslutningsvis i arbeidsnotatet trekke frem enkelte forhold som vi mener er viktige dersom man ønsker å videreføre Bodøpiloten, eller hovedmålsetningen med piloten – å styrke kvaliteten på opplæringen i kunst- og kulturfagene i skolene og barnehagene. Dette dreier seg blant annet om å utvikle modeller for samhandling i og mellom barnehage og skole, og kunst- og kulturinstitusjonene i kommunen.

Bevisstgjøring, holdningsendringer og forankring

For å lykkes med å øke kvaliteten på kunst og kultur i opplæringen er det avgjørende at den administrative ledelsen i kommunen, samt rektorene og barnehagestyrerne, prioriterer kunst- og kulturfagene. I Bodøs strategiplan for grunnskolene som kom omtrent samtidig som Bodøpiloten, ble de praktisk estetiske fagene tatt med som et av satsingsområdene. Bodø kommune ønsket også å delta i Bodøpiloten. Det må fortsatt gis politiske signaler om at kunst- og kulturfagene er et satsingsområde i kommunen som skal prioriteres. Som nevnt tidligere betyr dette å legge til rette for samarbeid, klarer å utnytte eget kompetanse, lage kompetanseutviklingsplaner, sende lærere på kurs mm. En slik satsing må også gjenspeiles i budsjettene dersom man særlig i barnehagene skal kunne få bruke kulturskolen og UiN i større grad. I dette ligger det et behov for å endre holdningene til kunst- og kulturfagenes plass i barnehagen og skolen. Det har i dag, blant annet som en følge av kulturskoletimen som ble gjennomført skoleåret 2013-2014, skjedd en holdningsendring hos mange rektorer. Samtidig forteller våre informanter at det ikke var like enkelt å holde «trykket opp» etter at kulturskoletimen ble tatt vekk. Bodøpiloten har bidratt til å endre holdningene ved de skoler som har deltatt. Nå vil det være viktig å ta erfaringene fra piloten med seg til alle skoleledere i kommunen. Kulturskolen og DKS er blitt invitert med på skoleledermøtene i kommunen for alle skolene en gang i måneden. Det forventes nå at rektor for kulturskolen deltar. Dette har også bidratt til å endre holdningene. Dette arbeidet bør videreføres.

Strukturelle endringer

For å lykkes med å få til et bedre samarbeid mellom barnehagene og skolene, og ulike instanser eller personer som jobber med kunst og kultur i kommunen, er det viktig å se nærmere på strukturelle forhold, i tillegg ressurser. Hvordan kan man få til et bedre samarbeid innenfor eksisterende budsjettammer? Dette dreier seg, som nevnt ovenfor, både om en bevisstgjøring hos ledelsen rundt viktigheten av et slikt samarbeid, men også om å klare praktisk å legge til rette for samarbeid hos skolene og barnehagene. Hvordan organiseres undervisningen? Kan undervisningen på den enkelte skole organiseres slik at man klarer å utnytte kompetansen bedre – både internt i den enkelte skole, men også på tvers av skolene? Og videre - kan det opprettes kombinerte stillinger, hvor lærere f.eks. kan være ansatte både i grunnskolen og ved kulturskolen eller Universitetet? Kan kommunen utvikle nye modeller for å utnytte den kompetansen som kommunen har innen kunst- og kulturfagene på tvers av skolene, barnehagene, kulturskolen og universitetet?

Tilstrekkelig med ressurser

Barnehagene og grunnskolenes mulighet til i større utstrekning å kunne leie inn fagpersoner fra blant annet kulturskolen og UiN er også et spørsmål om ressurser. Dersom Bodø kommune fortsatt ønsker å satse på de praktisk estetiske fagene, og videreføre arbeidet som er påbegynt i Bodøpiloten, er det vanskelig å se hvordan dette kan gjøres uten ekstra ressurser, selv om man også kan få til mer ved organiseres undervisningen på andre måter, opprette kombinerte stillinger osv. Grunnskolene får i dag delta i DKS-produksjoner, mens barnehagene ikke har noe. Flere andre kommuner har bevilget midler til Den kulturelle barnehagesekken/bæremeisen, nettopp for å øke satsingen på kunst og kultur også for barnehagebarn. Dette er noe også Bodø kommune bør vurdere.

Erfaringer fra Bodøpiloten viser at det også er viktig med ressurser til å koordinere samarbeid, noe som kan skje ved å frikjøpe en lærer i en delstilling. Det er også viktig at det settes av ressurser i skolen og barnehagen slik at ansatte kan delta på nettverksmøter og faglige nettverk, samt kompetansehevende kurs o.l. Når det gjelder ressurser kan det også være en god idé at kommunen etablerer et *utstyrlager* som skolene og barnehagene kan låne instrumenter m.m. fra.

Økt fokus på kompetanseutvikling

Gjennom Bodøpiloten har man kartlagt kompetansen i kunst- og kulturfag i skolene og barnehagene som deltok i piloten (musikk, kunst og håndverk). Kartleggingen har visst at de ansatte har mye kompetanse, men ofte har ikke skolene og barnehagene selv tilgang på kompetanse innen alle områder. Det oppleves også utfordrende å skulle klare å utnytte den kompetansen man allerede har, både fordi man i skolene har organisert undervisningen slik at man ikke klarer å gjøre bruk av kompetansen, men også fordi ikke alle lærere ønsker å anvende sin kompetanse. Dette blir det viktig å jobbe videre med. Kommunen oppfordres til å gjøre en vurdering av hvilket kompetansebehov skolene har og gi UiN en tydeligere bestilling med tanke på etter- og videreutdanningstilbud i praktisk estetiske fag. UiN har i dag mye kompetanse og er interessert i et videre samarbeid med kommunen på dette området.

Formaliserte samarbeidsarenaer

Dersom man skal lykkes med å bedre samarbeidet mellom barnehagene og mellom skolene i Bodø, og på tvers av barnehager og skoler, er det helt nødvendig å skape møteplasser for lærere og førskolelærere som jobber med og er opptatt av kunst- og kulturfagene. Skolene har i dag skoleledermøtene hvor nå også rektor for kulturskolen deltar fast. I tillegg er det gjennom Bodøpiloten etablert faglige nettverk for lærere i musikk og kunst og håndverk. En forutsetning for at dette arbeidet kan videreføres er at det ved skolene settes av tid slik at lærerne har mulighet til å delta. Lederne for barnehagene møtes også regelmessig, men her er ikke kulturskolen fast representert, noe den absolutt kunne ha vært. Det understrekes at nettverksmøtene som pilotbarnehagene har deltatt på, har fungert godt med tanke på erfaringsutveksling og drøfting av utfordringer underveis i piloten, og er noe som bør videreføres. Det finnes i dag ingen møteplasser i kommunen på tvers av barnehagene, skolene og kunst- og kulturinstansene – deriblant kulturskolen og KKS. Det vil være en stor

fordel hvis man klarte å etablere en slik møteplass hvor barnehager, skoler og kunst- og kulturinstanser i Bodø kan møtes for å bli kjent med hverandre og hverandres kompetanse og kompetansebehov, diskutere faglige spørsmål og finne organisatoriske løsninger for å øke kvaliteten på kunst og kultur i opplæringen.

